

Весна надії

Продовжуємо хроніку війни, яку наша газета веде понад три роки.

24 лютого

Австралія оголосила найбільший за три роки пакет санкцій проти Росії. На знак підтримки України Австралія запроваджує найбільший з 2022 року санкційний пакет проти 70 фізичних осіб і 79 організацій, пов'язаних з Росією. В уряді країни додають, що Австралія виділила понад 1,5 мільярда доларів, щоб допомогти Україні захистити себе, в тому числі понад 1,3 мільярда доларів на військову підтримку у вигляді необхідного обладнання на полі бою та навчання українських військових.

Президентка Єврокомісії Урсула фон дер Ляен і голова Євроради Антоніу Кошта прибули до Києва вранці, з нагоди третьої річниці повномасштабного вторгнення Росії в Україну. Пряма мова голови Євроради: «В Україні, про Україну, з Україною». Пряма мова фон дер Ляен: «У 3-тю річницю жорстокого вторгнення Росії Європа в Києві. Ми сьогодні в Києві, тому що Україна – це Європа. У цій боротьбі за виживання на кону не лише доля України. Це доля Європи». До Києва також прибули лідери Канади, держав Балтії, Північної Європи та Іспанії.

У річницю повномасштабного вторгнення Росія запустила по Україні 185 ударних безпілотників. Повідомляють наші Повітряні сили: «Станом на 8:00 підтверджено збиття 113-ти ударних БПЛА типу Shahed та безпілотників інших типів у Харківській, Полтавській, Сумській, Київській, Чернігівській, Черкаській, Кіровоградській, Хмельницькій, Миколаївській, Одеській, Херсонській та Дніпропетровській областях. 71 ворожий безпілотник-імітатор – локаційно втрачений (без негативних наслідків)». Загарбники запускали дрони з напрямків російських міст Орел, Брянськ, Курськ та з мису Чауда, що в тимчасово окупованому Криму.

У ніч на 24 лютого безпілотники Головного управління розвідки завдали удару по Рязанському нафтопереробному заводу в Росії. Завод задіяний у забезпеченні окупаційної армії РФ.

Новий пакет санкцій Євросоюзу проти РФ зачіпає життєво важливі сектори російської економіки. Рада ЄС Рада погодила пакет з 83 найменувань, що складається з 48 осіб та 35 організацій, відповідальних за дії проти незалежності України. ЄС запровадив подальші обмеження на експорт товарів, які сприяють зміцненню російського промислового потенціалу. Рада ЄС вирішила призупинити дію ліцензій на мовлення в ЄС восьми російських ЗМІ.

Іспанський прем'єр-міністр Педро Санчес оголосив про новий пакет військової допомоги для України на 2025 рік. Він повідомив про це на пленарному засіданні форуму «Підтримай Україну» у Києві 24 лютого. Це пакет на суму в мільярд євро. «Ми повинні забезпечити, що Україна приєднається до Європейського Союзу якомога швидше», додав він.

Прем'єр-міністр Норвегії Йонас Гар Стьоре заявив, що у 2025 році його країна надасть Україні 1 мільярд євро на гуманітарні та цивільні потреби. Про це він повідомив під час пленарного засідання форуму «Підтримай Україну» у Києві.

Велика Британія запровадила найбільший пакет санкцій проти Росії за час

повномасштабного вторгнення РФ на територію України. Під британські санкції потрапили виробники і постачальники верстатів, електроніки та товарів подвійного призначення для російських військових. Вони базуються в низці третіх країн, включно із країнами Центральної Азії, Туреччиною, Таїландом, Індією та Китаєм, який є найбільшим постачальником критично важливих товарів для російських військових. Вперше Британія націлилася на іноземні фінансові установи, які підтримують російську військову машину. Під санкції потрапили ще 40 суден «тіньового флоту», які перевозять російську нафту. Таким чином, загальна кількість нафтових танкерів, що потрапили під санкції Великої Британії, досягла 133 – найвищого показника серед усіх країн Європи.

ООН підтримала резолюцію України і Євросоюзу із засудження РФ, США проголосували проти. Генеральна асамблея ООН ухвалила цю резолюцію, яка засуджує російську агресію, проте США проголосували проти разом із Росією та ще менш ніж двома десятками країн. Українську резолюцію підтримали 93 голосами «за», проти проголосували 18 країн – у тому числі США. Також «проти» голосували Росія, Білорусь, Угорщина, Ізраїль, КНДР, ЦАР, Буркіна Фасо, Бурунді, Екваторіальна Гвінея, Еритрея, Гаїті, Малі, Судан, Нігер, Нікарагуа, Палау і Маршаллові Острови. У проєкті резолюції від Євросоюзу та України йдеться про «повномасштабне вторгнення Російської Федерації в Україну» міститься вимога до Росії «негайно, повністю і беззастережно вивести всі свої збройні сили з території України в межах її міжнародно визнаних кордонів».

25 лютого

Реальна вартість американської військової допомоги Україні значно нижча, ніж заявлено у США. Замість понад 60 млрд дол, які називають у Вашингтоні, фактична сума оцінюється у 18,3 млрд дол. Про це йдеться в дослідженні Economists for Ukraine. Основна причина розбіжностей – завищена оцінка старих запасів озброєння США, переданих Україні. Значна частина техніки була списана, а її використання в бою обмежене, що ще більше знижує його вартість.

В Україні загальні втрати аграрного сектору через повномасштабне вторгнення РФ оцінюються в близько 80 млрд доларів. Про це повідомило Міністерстві аграрної політики та продовольства. В цій цифрі враховані не лише прямі, а й непрямі збитки: порушення логістики, рекультивацію, розмінування або втрату земель, здоров'я добрих і палива та інше. В Міністерстві також розповіли про загальні збитки і потреби, які виникли внаслідок війни. На відновлення України необхідно 524 млрд доларів. Серед пріоритетів відновлення житла, енергетики та критичної інфраструктури. А окремий напрямком – аграрний.

26 лютого

Вночі підрозділи Сил безпілотних систем ЗСУ, Головного управління розвідки, у взаємодії з іншими складовими Сил оборони завдали ударів по низці стратегічних об'єктів російських загарбників у Краснодарському краї РФ та на тимчасово окупованій території українського Криму. Серед іншого було здійснено вогневе ураження військових аеродромів «Саки» і «Кача», а також Туапсинського нафтопереробного заводу.

27 лютого

Трамп продовжив низку санкцій проти Росії. Президент США розпорядився продовжити дію надзвичайного стану, запровадженого ще у 2014 році після російської агресії проти України, та пов'язаних з ним санкційних обмежень проти Росії. Надзвичайний стан у зв'язку із ситуацією в Україні було запроваджено ще 6 березня 2014 року указом тодішнього президента США Барака Обами. Відтоді його дію було кілька разів розширено – зокрема 21 лютого 2022-го, після визнання Росією правосуб'єктності терористичних утворень «Л/ДНР».

Крім того, у грудні 2014 року та вересні 2018-го президенти США запровадили додаткові санкційні заходи. Дію надзвичайного стану президент США розпорядився продовжити на 1 рік, до 6 березня 2026 року. Аналогічним чином у 2024 році цей же надзвичайний стан продовжував і попередній президент США Джо Байден.

28 лютого

Президент Володимир Зеленський під час візиту до Вашингтона зустрівся з двопартійною делегацією Сенату США. Головними темами перемовин із сенаторами стали продовження військової допомоги Україні, зусилля для досягнення справедливого й міцного миру, надійних гарантій безпеки.

1 березня

Прем'єр-міністр Великої Британії Кір Стармер підтримує Україну на тлі суперечки в Білому домі. Як заявив речник британського прем'єра, «Стармер зберігає свою непохитну підтримку України та відіграє свою роль у пошуку шляху вперед до міцного миру, заснованого на суверенитеті та безпеці України».

За лютий Міністерство оборони України кодифікувало понад 100 зразків озброєння, понад 90 % яких вироблено в Україні. Йдеться про безпілотні авіаційні комплекси, боєприпаси до них, системи радіоелектронної боротьби, засоби РХБЗ, авіотехніку, авіаційне обладнання тощо.

У Румунії підтвердили падіння російського БПЛА на румунській території біля стику її кордонів з Україною і Молдовою. 28 лютого Міноборони Румунії отримало сповіщення про те, що в районі міста Галац, що поруч із українським Рені та південними кордонами Молдови, виявлені фрагменти, схожі на уламки БПЛА. Уламки виявили у ненаселеному місці приблизно за 500 метрів від кордону з Молдовою. 1 березня туди прибула команда фахівців Міноборони, МВС та розвідки. Пізніше вдень повідомили, що знахідка – уламки російського безпілотника. У ньому залишилася нерозірвана бойова частина, яку контролювано знешкодили на місці. Попередній схожий інцидент стався у січні, тоді безпілотник впав в районі села Плауру, в районі села Плауру, навпроти українського Ізмаїла. Російські безпілотники неодноразово падали на території Молдови. На початку вересня російський «Шахед» вперше залетів на територію Латвії через Білорусь і розбився там.

Прем'єр Британії Кір Стармер в Лондоні перед початком переговорів із президентом Володимиром Зеленським у суботу ввечері запевнив, що Британія продовжуватиме підтримку України «стіліки, скільки буде необхідно» і що Британія непохитно й рішуче налаштована на те, щоб досягти сталого миру для України.

Триває передплата на нашу газету на 2025 рік

Усі поштові відділення й листоноші області ведуть передплату на «Світ-інфо» на будь-який термін і на будь-яку адресу в області.

Передплатний індекс «Світ-інфо» —

Основні теми газети:

- Події в області, Україні і світі.
- Політика, соціальні проблеми, екологія.
- Публікації раніше невідомої нам історії України, СРСР.
- Проза і поезія відомих письменників світу.
- Культура, мистецтво, спорт.
- Корисні поради.
- У світі цікавого.

«Світ-інфо» — газета для кожного з вас!

Передплатна ціна — 26 гривень на місяць.

Долучайте нових читачів

Прочитавши нашу газету, покажіть її друзям, знайомим, колегам, запропонуйте також передплатити.

Білий дім, гостра дискусія: Трамп – Зеленський

28 лютого відбувся візит, коротший, ніж планувалося, президента України Володимира Зеленського в США. Його зустріч з президентом США Трампом у Білому домі, яка теж достроково припинилася і викликала хвилю емоцій у світі. Докладніше – за повідомленнями інтернет-газети Українська правда».

Зеленський при камерах посперечався із Трампом і Венсом

Президент Володимир Зеленський під час спілкування у прямому ефірі посперечався із президентом США Дональдом Трампом і віцепрезидентом США Джей Ді Венсом.

Джерело: трансляція зустрічі Зеленського і Трампа у Білому домі 28 лютого.

Деталі: Спочатку Венс заявив, що наразі адміністрація Трампа своїми дипломатичними діями доводить, що працює над врегулюванням війни в Україні. Зеленський нагадав, що з 2014 року Росія окупувала Крим і частину сходу України і досі Путіна ніхто не зупинив, хоча у США уже змінилось кілька адміністрацій під керівництвом Барака Обами, Дональда Трампа і Джо Байдена.

Пряма мова Зеленського: «Він (Путін – ред.) окупував велику частину України, Крим. Це було з 2014 року... Були президент Обама, президент Трамп, президент Байден, тепер знову президент Трамп. Хай його Бог благословить і дасть йому змогу зупинити війну. Але від 2014 року його ніхто не зупинив. Він окупував і окупував, убивав людей... Його ніхто не зупинив. Ми мали з ним розмови, дуже багато розмов... Я підписав з ним угоду у 2019 році... Але після цього він порушив перемир'я. Він не пішов на обмін полоненими. Про яку дипломатію ви говорите, Джей Ді?»

Венс відповів, що він говорить про дипломатію, яка може «звершити руйнування вашої країни» і звернув увагу, що Україна «змушує людей» іти воювати, оскільки має нестачу людей на полі бою. «Ви повинні бути вдячні президенту (Трампу – ред.) за спроби завершити конфлікт», – сказав Джей Ді Венс, після цього звинувативши Зеленського у тому, що він прибув до Овального кабінету, щоб «атакувати» адміністрацію Трампа.

Весна надії

1 2 березня

Прем'єр Британії Кір Стармер оголосив про надання Україні 1,6 млрд фунтів стерлінгів (близько 2 мільярдів доларів) на закупівлю понад 5 тисяч зенітних ракет до ППО, вироблених у Британії. Це він заявив після саміту в Лондоні, на якому обговорювалися питання зміцнення обороноздатності Європи і підтримка України. І це на додаток до оголошеного того ж дня кредиту Україні у розмірі 2,2 млрд фунтів стерлінгів.

Король Великої Британії Чарльз III у неділю увечері прийняв президента України Володимира Зеленського у Сандрингемському палаці (на фото). Раніше цього дня Зеленський взяв участь у міжнародному саміті, організованому прем'єром Британії Кіром Стармером, щодо України та європейської безпеки.

3 березня

Вночі ударні українські безпілотники атакували Уфимський нафтопереробний завод у Росії, більш ніж за 1500 км від кордону з Україною. Уфимський НПЗ є одним із найбільших в Росії. Потужність цього нафтопереробного комплексу, який складається з кількох підприємств, загалом становить близько 20 мільйонів тонн нафти на рік. НПЗ має стратегічне значення для армії РФ, оскільки входить до групи підприємств, які забезпечують паливом збройні сили.

Колишній президент Польщі Лех Валенса і група колишніх польських політ'язнів розкритикували поведінку Трампа на зустрічі з Зеленським. Лех Валенса і ще 39 колишніх політ'язнів написали листа до президента США Дональда Трампа, в якому висловили «тривогу» щодо атмосфери на його зустрічі з Володимиром Зеленським. Вони наголосують, що атмосфера в Овальному кабінеті під час цієї розмови «нагадала нам ту, яку ми добре пам'ятаємо з допитів у Службі безпеки та із залів засідань у комуністичних судах». Автори листа висловили «шок», що Трамп і члени його команди так само поведились із Зеленськими.

4 березня

Президент США Дональд Трамп розпорядився призупинити всю військову допомогу Україні, посилюючи тиск на президента України Володимира Зеленського після суперечки в Білому домі. Постачання всієї американської військової техніки, яка наразі не перебуває в Україні, буде призупинене, включаючи зброю, яка перебуває в дорозі на літаках і кораблях або в очікуванні в транзитних зонах у Польщі.

Втрати російських агресорів із 24.02.22 по 04.03.25 орієнтовно склали: особового складу, вбитих і поранених – близько 879410 осіб; танків – 10255; бойових броньованих машин – 21298; артилерійських систем – 24064, безпілотних літальних апаратів оперативного-тактичного рівня – 27741, засобів ППО – 1 094, автомобільної техніки та автоцистерн – 39 428.

Європа з Україною

Саміт у Лондоні, присвячений Україні та європейській безпеці

На сайті президента України повідомлено: «Лідери обговорили продовження фінансової підтримки української оборонної промисловості, включно з інвестиціями у внутрішнє виробництво зброї, а також збільшення фінансування оборонної промисловості Європи. Рішення щодо санкцій проти Росії, включно з замороженні-

ми російськими активами, залишатимуться на столі, доки не буде встановлений стійкий мир. Крім того, є чітка позиція, що основою потенційного перемир'я обов'язково мають бути сильні гарантії безпеки. Зокрема, розглядають можливість залучення механізмів Північноатлантичного договору як однієї з гарантій безпеки та посилення української армії».

Участь в обговоренні взяли: президент України Володимир Зеленський, прем'єр-міністр Великої Британії Кір Стармер, президент Франції Емманюель Макрон, канцлер Німеччини Олаф Шольц, голова Ради міністрів Італії Джорджа Мелоні, прем'єр-міністр Канади Джастін Трюдо, прем'єр-міністерка Данії Метте Фредеріксен, прем'єр-міністр Іспанії Педро Санчес, прем'єр-міністр Нідерландів Дік Схооф, прем'єр-міністр Норвегії Йонас Гар Сторе, прем'єр-міністр Польщі Дональд Туск, прем'єр-міністр Чехії Петр Фіала, прем'єр-міністр Швеції Ульф Крістерссон, президентка Європейської комісії Урсула фон дер Ляен, голова Європейської ради Антоніу Кошта, генеральний секретар НАТО Марк Рютте, в. о. президента Румунії Іліє Болян та міністр закордонних справ Туреччини Хакан Фідан.

Білий дім, гостра дискусія: Трамп – Зеленський

1 Прямая мова Зеленського: «Багато питань. Почнімо з найбільшого. Під час війни кожен має проблеми. Навіть ви. Але у вас є гарний океан і він вас відгороджує. Ви не відчуваєте цього зараз. Але ви відчуєте у майбутньому».

Трамп перебив його і сказав: «Ні, ні, ні. Не кажіть нам, що ми відчуваємо. Ми намагаємось вирішити проблему. Не кажіть нам, що ми відчуваємо. Ви не у позиції диктувати, запам'ятайте це», – сказав Трамп.

«Я не диктую», – відповів Зеленський, пояснивши, що Сполучені Штати «відчують вплив».

Трамп сказав, що Зеленський «не у хорошому становищі» та «не має карт», а зі Сполученими Штатами у нього «будуть карти».

«Я не граю в карти. Я дуже серйозно. Я президент у війні», – відповів український президент.

«Ви граєте в азартні ігри з Третьою світовою війною. І те, що ви робите, є зневажливим до країни, до цієї країни», – перебив Зеленського Трамп.

«Я відчуваю повагу до вашої країни», – сказав Зеленський.

У суперечку втрутився Джей Ді Венс із запитанням: «Ви говорили слово «дякую»? «Багато разів», – відповів Зеленський.

Потім Джей Ді Венс згадав про візит Володимира Зеленського на завод у Пенсильванії під час виборчої кампанії у США, нібито висловлюючи підтримку «опозиції».

«Будь ласка, якщо ви вважаєте, що ви будете дуже голосно говорити про війну...», – сказав Зеленський, звернувши увагу на підвищений тон Джей Ді Венса.

Трамп перебив Зеленського: «Він не говорить голосно. У вашій країні великі проблеми». Президент України спробував поставити запитання, але Трамп сказав, що «вам не дозволено говорити».

Президент Зеленський все ж сказав, що Україна стоїть стійко

уже три роки, хоча й була сама від початку війни. Трамп перебив його і сказав, що Україна не була одна, а попередній президент Байден передав їй «350 млрд доларів».

Далі у перепалці було важко зрозуміти, що говорили обидва президенти, оскільки вони перебивали один одного. Зрештою Джей Ді Венс спробував «закрити рот» Зеленському, сказавши, що тут, перед телекамерами американських ЗМІ видно, що він «не правий».

«Ви кажете нам: я не хочу перемир'я, я не хочу перемир'я. Я хочу це, я хочу. Слухайте, якщо ви хочете перемир'я прямо зараз, я кажу: беріть», – заявив Трамп.

На це президент Зеленський поцікавився, а де гарантії для України? Президент Трамп не дав відповіді на це запитання.

Тоді від ЗМІ пролунало запитання, якими будуть дії США, якщо Росія порушить перемир'я. «А що якщо що-небудь? Що якщо бомба впаде на вашу голову просто зараз? Що буде, якщо вони зірвуть його? Я не знаю. Вони не поважали Байдена, вони не поважали Обаму. Вони поважають мене», – відповів на це президент США.

Трамп також сказав на зустрічі з президентом Зеленським, що він виступає і за Україну, і за Росію.

Президент США Дональд Трамп заявив, що Україна продовжить отримувати американську зброю, але висловив сподівання, що ці поставки будуть не такими великими на тлі його бажання «завершити війну».

На питання, чи планує Трамп «відправити більше зброї в Україну, якщо не буде миру», він сказав, що США прагнуть не надсилати багато зброї, а «закінчити війну». «Відповідь – так. Але, сподіваюся, нам не доведеться надсилати багато (зброї. – Ред.), тому що я з нетерпінням чекаю, щоб це було зроблено швидко», – додав президент США.

Президент США Дональд Трамп за підсумками суперечки з українським президентом Володимиром Зеленським у Білому домі 28 лютого заявив, що той «зневажив» Штати і «не готовий до миру».

Джерело: Трамп у своїй соціальній мережі Truth Social.

Деталі: Трамп назвав зустріч із Зеленським у Білому домі «дуже змістовною».

***

Канал CNN повідомив, що Зеленський покинув Білий дім. «Він пішов, не підписавши угоду про видобуток корисних копалин і не провівши спільної пресконференції з Трампом, як було заплановано раніше. Він не спілкувався зі ЗМІ перед від'їздом».

***

Лідери Європи підтримали Володимира Зеленського і Україну

Коментуючи зустріч у Білому домі, того ж дня чітку підтримку Володимир Зеленському, а в його особі Україні висловили лідери європейських країн. Зокрема, президент Франції Емманюель Макрон, прем'єр-міністр Польщі Дональд Туск, прем'єр-міністр Іспанії Педро Санчес, прем'єр-міністр Норвегії Йонас Гар Сторе, прем'єр-міністр Швеції Ульф Крістерссон, президентка Молдови Мая Санду, президент Литви Гітанас Науседа, прем'єр Чехії Петр Фіала, канцлер Німеччини Олаф Шольц і його ймовірний наступник Фрідріх Мерц.

Очілюючи Євросоюзу українською мовою підтримали Зеленського після подій у США.

Президентка Європейської ради Урсула фон дер Ляен та голова Європейської ради Антоніу Кошта опублікували ідентичні заяви українською мовою з підтримкою України після сварки в Білому домі. Фон дер Ляен і Кошта у своїх заявах звернулись до Зеленського, зазначивши, що його гідність

«вшановує хоробрість українського народу». «Будьте сильним, будьте сміливим, будьте безстрашним. Ви ніколи не будете самотнім, дорогий Президенте. Ми продовжимо працювати з Вами заради справедливого і сталого миру», – ідеться в повідомленні

«Українська правда»,
28.02.2025

Демократи атакували Трампа і Венса за публічне приниження Зеленського

Члени Конгресу США від демократичної партії виступили на захист Зеленського, засудивши «ганебне» і «принизливе» поведіння Трампа і віцепрезидента США Джей Ді Венса з українським лідером.

«Кожного разу, коли я зустрічався з президентом Зеленським, він дякував американському народу за нашу рішучу підтримку. Ми повинні подякувати йому за те, що він очолює націю, яка бореться на передовій за демократію, а не за публічну лайку, яку він отримав у Білому домі», – заявив Кріс Кунс, сенатор-демократ від штату Делавер.

Кріс Мерфі, сенатор-демократ від штату Коннектикут, назвав перепалку в Білому домі «сумною сценою» і «повною ганьбою» для Америки. Сенатор від Аризони Рубен Галлего додав: «Це просто сором».

Сенатор Кріс Ван Холлен від штату Мериленд також назвав сцену в Овальному кабінеті «більш ніж ганебними».

Лідер демократів у Сенаті Чак Шумер після зустрічі заявив, що Трамп і Венс «виконують брудну роботу Путіна», додавши, що його партія «ніколи не припинить боротьбу за свободу і демократію».

«Українська правда»,
01.03.2025
Pravda.com.ua

Сенатор Сандерс: Трамп бреше про Україну, Зеленського і Європу і зближується з Путіним

Сенатор від штату Вермонт Берні Сандерс заявив, що наразі американський народ є свідком «дуже сумного моменту в американській історії», оскільки президент США Дональд Трамп підміняє поняття, бреше про Україну і Європу і стає на бік глави країни-агресорки Росії Володимира Путіна.

Джерело: відео Сандерса у YouTube.

Пряма мова Сандерса: «Вчора ми стали свідками надзвичайно сумного моменту в американській історії. Ми бачили, як президент Сполучених Штатів об'єднався з диктатором Росії Володимиром Путіним, щоб підірвати незалежність України та її демократію. Давайте будемо відвертими: Трамп показує нам, що він бачить одного з найжорстокіших диктаторів світу своїм другом, а наших давніх демократичних союзників у Європі – своїми ворогами. Він хоче такий світ, який є безпечним для авторитарних режимів та олігархів, але вкрай небезпечним для демократій. Ви навряд чи здивуєтесь, коли я скажу, що Трамп бреше, як він це часто робить».

Деталі: Сандерс нагадав, що Трамп, зокрема, збрехав про те, що Україна почала війну.

«Учора Трамп сказав, що Україна почала війну. Це неправда. Росія двічі вторглася в Україну: спочатку в 2014 році, а потім знову в 2022 році. Зараз Росія окупувала близько 20% території України. Після жахливого вторгнення Путіна понад мільйон людей було вбито або поранено. Щодня Росія продовжує обстрілювати українські міста сотнями ракет та безпілотників. Путінські сили вбивають цивільних і викрадають тисячі українських дітей, вивозячи їх до російських так званих таборів «перевиховання», – сказав Сандерс.

Сенатор нагадав, що за ці звірства Міжнародний кримінальний суд у 2023 році видав ордер на арешт Путіна як військового злочинця.

«Далі Трамп назвав українського президента Зеленського диктатором. Це теж неправда. Зеленський отримав 75% голосів на вільних виборах. І насправді тут рейтинг схвалення вищий ніж у Трампа», – заявив Сандерс.

Він підкреслив, що посеред жорстокої війни український парламент продовжує функціонувати і в ньому мають місце вільні і необмежені політичні дебати.

«Трамп заявив, що наші європейські союзники зробили мало для підтримки України в її боротьбі проти путінського вторгнення. Він сказав, що Сполучені Штати зробили внесок втричі більший, ніж Європа. Але це просто ще одна брехня. Насправді Європа надала більше допомоги Україні, ніж США», – сказав сенатор.

Сандерс наголосив, що справа не лише в тому, що Трамп знову бреше, оскільки те, що він бреше вже не новина. Нині справа в тому, куди саме президент США хоче завести його країну.

«Усе це свідчить про те, куди він хоче завести нашу країну і фактично весь світ. Трамп затишно спілкується з Володимиром Путіним. Тож хто такий Путін? І який світ хоче побудувати Путін? Путін – це диктатор, який розчавив рух Росії до демократії після закінчення холодної війни. Росія кожні 6 років проводить фіктивні вибори, на яких Путін «отримує» 90% голосів, і влада навіть не намагається приховати фальсифікації», – сказав американський сенатор.

Він нагадав, що в путінській Росії немає свободи слова та вільних ЗМІ, протести жорстоко придушуються, десятки тисяч людей переслідують і ув'язнюють, а декого, як Олексія Навального, вбивають».

За його словами, з часу вторгнення Росії в Україну «сотні тисяч росіян втекли від путінського жорстокого режиму», але глава Кремля зберіг контроль над своєю країною, запропонувавши російським олігархам просту угоду: якщо ви дасте мені абсолютну владу, я дозволю вам красти у російського народу стільки, скільки ви захочете.

«І саме тому в країні, де багато хто бореться з економічними труднощами, російські олігархи сховали трильйони доларів на офшорних рахунках», – сказав Сандерс.

«Ось це – російський лідер, яким захоплюється Трамп. Ось це російська олігархія, яку він підтримує. Але це не точка зору американського народу. Ми знаємо, і ми пишаємося тим, що Сполучені Штати Америки є найстарішою демократією у світі. Ми знаємо, що багато сотень тисяч хоробрих американців протягом багатьох років боролися і загинули, захищаючи демократію. Ми також знаємо, що нашими союзниками у світі є ті країни, які вірять у демократію, а не в авторитаризм.

У цей критичний момент нашої історії я сподіваюся, що кожен американець, незалежно від політичних поглядів, скаже «так» демократії, «ні» олігархії і «ні» авторитаризму», – підсумував сенатор Сандерс.

Ірина БАЛАЧУК
«Українська правда»,
20.02.2025
Pravda.com.ua

Індексація пенсій

У березні в Україні традиційно проведуть переіндексацію пенсій. Завдяки цьому для понад 10 млн громадян з 1 березня пенсії підвищаться на 11,5%.

Мінімальний розмір підвищення пенсій становитиме не менше 100 грн, максимальний – 1,5 тис. грн.

Перерахунок проведуть для тих, хто отримує пенсії із солідарної системи, для колишніх військових, для чорнобильців, для тих, хто отримує пенсії за особливі заслуги, колишніх чиновників та науковців.

Для пенсіонерів, які працюють, перерахунок пенсій відбувається у квітні.

Крім переіндексації пенсій, з 1 березня передбачені також доплати для низки пенсіонерів. Так, пенсіонерам від 65 років, які не працюють та мають стаж від 35 років для чоловіків та від 30 років для жінок, та отримують пенсію до 3 758 грн, щомісяця доплачуватимуть ту суму, якої не вистачає для зазначеного розміру.

Такий самий алгоритм встановили для людей, яким виповнилося понад 80 років та які мають стаж від 25 років для чоловіків та від 20 років для жінок.

Пенсіонерам у віці від 70 до 80 років, які мають страховий стаж від 35 років у чоловіків і від 30 років у жінок, та які отримують пенсію до 3 613 гривень, також доплачуватимуть відповідну різницю.

Іншим пенсіонерам, які не працюють та в яких щомісячний розмір пенсії не досягає 3 038 гривень, надається відповідна щомісячна доплата.

В Україні з 1 березня на 30% зменшуються ціни на 100 найбільш популярних ліків

Про це повідомило Міністерства охорони здоров'я.

У списку препарати, які застосовуються при кашлі та застудних захворюваннях, антигістамінні, протизапальні та протиревматичні препарати, вітамінні та мікроелементи, ліки проти тиску, противіракові засоби, заспокійливі, очні краплі, назальні спреї та інші. Ціни знижуються, зокрема, на «Цитрамон», «Парацетамол», «Ібупрофен», «Валідол», «Корвалол», «Гідазепам».

До списку входять ліки, які виробляють фармацевтичні компанії і підприємства «Дарниця», «Фармак», «Київський вітамінний завод», «Нусум Фарм», «Юрія-Фарм», «Артеріум», «Віола», «Борщагівський хіміко-фармацевтичний завод», «ІнтерХім».

Туристичний збір в Україні перевищив довоєнні показники

Туристичний збір в Україні за 2024 рік склав 273,1 млн гривень, що на 16% більше, ніж у 2021 році. Про це повідомило Державне агентство розвитку туризму.

Найбільше турзбору надійшло до бюджету столиці – 49 млн 182 тис. грн. У 2023 році ця сума склала 30 млн 378 тис. грн.

Бюджет Львівської області поповнився на 47 млн 108 тис. грн. Це на 14% більше ніж у 2022 році. В Івано-Франківській області сума туристичного збору зростає на 84% у порівнянні з 2022 роком. Торік Черкащина отримала 23 млн 532 тис. грн турзбору. У 2022 році було на 87% менше. Сума турзбору в Закарпатській області торік склала 23 млн 93 тис. грн, на 19% більша ніж у 2022 році. Замикає список лідерів Дніпропетровська область, до бюджету якої надійшло 15 млн 960 тис. грн. У порівнянні з 2023 роком сума турзбору в регіоні зростає на 21%.

У порівнянні з позаминулим роком зросли суми туристичного збору в центральних регіонах України: Вінницькому, Полтавському, Кіровоградському. І в північних регіонах загалом зросли суми туристичного збору. Житомирська – на 19%, Сумська – на 39%, Чернігівська – на 9%.

Бюджет Київщини торік за рахунок турзбору поповнився на 15 млн 883 тис. грн. Ця сума на 46% більша ніж у 2023 році.

Південні регіони України також частково демонструють зростання сум туристичного збору. Йдеться насамперед про Одеську та Миколаївські області. У Запорізькій області сума турзбору зменшилася.

Весна: знову небезпечне самовільне випалювання доквілля

У Чортківському районі Тернопільщини під час спалювання трави загинула 66-річна жінка. Її обгоріле тіло правоохоронці виявили у полі.

У Державній службі з надзвичайних ситуацій повідомили, що лише за один звичайний день 26 лютого в Україні сталося майже 450 пожеж в екосистемах, тож закликають не палити сухостій.

«Це злочин, за який передбачений штраф від 3060 до 6120 гривень. А в разі масштабних наслідків – кримінальна відповідальність», наголосили рятувальники.

Міністерство оборони США спростовує президента США

Нижче – публікація інтернет-газети «Українська правда»

США витратили \$65,9 млрд на військову допомогу Україні – Пентагон

З початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну США надали Україні близько 183 мільярдів доларів допомоги, з них 65,9 мільярдів доларів були витрачені на військову підтримку України.

Джерело: «Голос Америки» з посиланням на дані Пентагону та міжвідомчої наглядової групи, яка відповідає за представлення звітів Конгресу

Деталі: Загальний обсяг допомоги Україні від США з моменту повномасштабного вторгнення Росії в Україну становить близько 183 мільярдів доларів.

В Пентагоні підтвердили, що США надіслали Україні військової допомоги на 65,9 мільярдів доларів. Ще 3,9 мільярда доларів, схвалені Конгресом, залишаються невитраченими.

Дослівно: «Близько 58 мільярдів доларів зі 183 мільярдів доларів загальної до-

помоги Україні було витрачено у США.

Ці кошти були спрямовані безпосередньо на розвиток американської оборонної промисловості або шляхом заміни старої зброї, переданої Києву, на нову зброю американського виробництва, або шляхом прямих інвестицій у промисловість».

Деталі: Видання також звернулося до Білого дому з проханням прокоментувати заяви президента Дональда Трампа щодо «математичної невідповідності» його заяв щодо витрат на допомогу Україні.

У відповідь Білий дім процитував Трампа.

«Посередньо успішний комік Володимир Зеленський переконав Сполучені Штати Америки витратити 350 мільярдів доларів на війну, яку неможливо виграти, яка ніколи не мала починатися, але війну, яку він без США і Трампа ніколи не зможе врегулю-

вати», – написав Трамп у своїй соцмережі Truth Social.

Передісторія:

Президент США Дональд Трамп заявив, що Україна отримала від США допомоги на \$500 мільярдів доларів і що «США хочуть рідкоземельні метали, нафту та «все, що ми можемо отримати», аби «повернути мільярди доларів» військової допомоги, яку Вашингтон надав Україні.

Президент України Володимир Зеленський на пресконференції 19 лютого заявив, що інформація про нібито \$500 мільярдів допомоги від США «не відповідає дійсності» та назвав вимоги повернення цих коштів мінералами чи іншими ресурсами «несерйозною розмовою».

«Українська правда», 23. 02. 2025
Pravda.com.ua

«Америка відвернулася від усього пристойного»: режисер «Титаніка» Джеймс Кемерон отримає громадянство Нової Зеландії

Відомий американський режисер планує отримати громадянство Нової Зеландії і остаточно оселитись у цій

країні. Рішення він ухвалив зокрема через перемогу Дональда Трампа на виборах у США.

Коли в інтерв'ю новозеландському виданню Stuff журналіст запитав його, що він думає про друге президентство Трампа, Джеймс Кемерон відповів: «Я вважаю, що це жахливо».

«Я бачу відвернення від усього пристойного. Америка

не відстоює нічого, якщо вона не тримається те, що вона історично відстоювала», зазначив він.

Режисер частково проживав у Новій Зеландії впродовж 14 років. У 2012 році він придбав там молочну ферму, згодом також зайнявся кіно-виробництвом. Восени 2023 року в інтерв'ю Variety він зазначив, що всі свої «Аватари» знімав у Новій Зеландії.

Джеймс Кемерон, удостоєний вищої нагороди кіно, премії «Оскар», відомий передусім завдяки своїм фільмам «Титанік», «Аватар», «Термінатор». Народився у Канаді, більшу частину життя мешкав у США, де й зробив кар'єру. Один з найуспішніших режисерів світу: сім його фільмів зібрали у прокаті сумарно понад 5,6 мільярдів доларів.

Співпраця з Великобританією

Начальник Чернігівської обласної військової адміністрації В'ячеслав Чаус та його перший заступник Костянтин Мегем провели змістовну розмову з партнерами з Великої Британії. Відбулася відеоконференція з головою ради графства Кент Роджером Гофом та радником Джорданом Мідом.

«Знаково, що в третю річницю повномасштабного вторгнення ми організували онлайн-зустріч саме з вами. Усі ці три роки британці – наші надійні друзі. Гуманітарна сфера, спорт, освіта, медицина і культура – всюди британські партнери підставили нам своє міцне плече. Дякую за незмінну підтримку Чернігівщини», сказав В'ячеслав Чаус.

На зустрічі йшлося про плани на 2025 рік. Зокрема, щодо підтримка внутрішньо переміщених осіб та ветеранів, співпраці між торгово-промисловими палатами, освіти.

Джордан Мід зазначив, що британці стоять поруч із жителями Чернігівщини. Так, графство Кент прийняло понад 4000 українських біженців. Також мешканці та підприємства графства підтримують гуманітарні ініціативи, які спрямовані на підтримку нашої області.

Роджер Гоф зазначив, що три навчальні заклади графства готові підписати стратегічні документи про співпрацю з ліцеями Чернігівщини.

«Дуже вдячний і за те, що міцнішають горизонтальні зв'язки між нашими населеними пунктами. Плануємо розширити партнерство. Мова про Іванівську, Новобілоуську та Батурицьку громади», зазначив В'ячеслав Чаус.

Форум «Кадрове забезпечення бізнесу»

27 лютого в обласному центрі у змішаному форматі відбувся регіональний форум «Кадрове забезпечення бізнесу: синергія освіти та ринку праці», що став діалоговою платформою між бізнесом, закладами освіти, владою та міжнародними партнерами.

Захід організовано Чернігівською ОВА за підтримки Представництва Бельгійського агентства з розвитку Enabel в Україні у партнерстві з Агенцією регіонального розвитку Чернігівської області та за участі французької агенції з міжнародного технічного співробітництва Expertise France.

Серед учасників офлайн – Надзвичайний і Повноважний Посол Королівства Бельгія в Україні Люк Якобс, директор представництва Enabel в Україні Дірк Девре, директорка Державного центру зайнятості Юлія Жовтяк, представники Міносвіти, органів влади та місцевого самоврядування області, міжнародних організацій, бізнесу та навчальних закладів професійно-технічної освіти.

«Дякую Міністерству економіки України, Міністерству освіти і науки України та Державній службі зайнятості за активну підтримку бізнесових та освітніх процесів. Дякую партнерам із

Бельгії та Франції, які сьогодні присутні тут. Вдячний за їхню підтримку в усіх сферах, зокрема, освітній», звернувся до учасників начальник ОВА В'ячеслав Чаус.

В області функціонують 13 закладів професійної освіти. Понад дві тисячі випускників отримують диплом кваліфікованого робітника. Працевлаштовуються – близько 70%.

Як в Україні, так і в області, серед вакансій, що мають найбільший попит, – швачки, кухарі, водії, електромонтери тощо. І цей перелік відповідає вимогам бізнесу.

«Велика честь бути сьогодні тут і представляти народ Бельгії, який щиро підтримує Україну в її боротьбі. З Чернігівщиною у нас склалися добрі і теплі стосунки. Плануємо продовжувати співпрацю», сказав Посол Люк Якобс.

Учасники форуму ознайомилися з кращими практиками освіти, задля забезпечення кваліфікованими кадрами бізнесу Чернігівської області.

Виявом серйозності намірів стало підписання двох договорів, які закріпили ключові домовленості та напрями взаємодії, – між Чернігівським вищим професійним училищем та ТОВ «Сіверспорт», а також Чернігівським професійним ліцеєм залізничного транспорту та ТОВ «СОЛАР».

Конвектори та меблі від Save the Children – в заклади освіти

280 наборів шкільних меблів від міжнародної гуманітарної організації Save the Children розподілили між 15 школами у 12 територіальних громадах Чернігівщини.

«Отримали 40 таких наборів для двох закладів освіти, – розповідає Лариса Реус, начальниця відділу освіти Ічнянської міської ради. – У нас є класи, де навчається до 20 дітей, тож саме їх плануємо облаштувати».

Також партнери передали 200 конвекторів. Опалювальні прилади здатні підтримувати необхідну температуру в приміщенні близько добо. Їх розподілили між 40 закладами загальної середньої освіти.

«Ці конвектори – знахідка для нашої громади. Ми визначили, що вони працюватимуть в укриттях трьох шкіл, де вже є подібні пристрої, однак їхньої потужності не вистачає. Дякуємо партнерам за надану допомогу та увагу до дітей», – каже Сергій Павліон, очільник профільного відділу Новобілоуської сільської ради.

Також Save the Children надала електричні подовжувачі.

Вісті з районів і громад

Городня

Ноутбуки школярам. В кількох громадах Городнянщини було роздано ці пристрої від дружини президента Олени Зеленської і латвійського фонду Ziedot.lv. 121 ноутбук передано учням міського ліцею №1, 5 – міському ліцею №2, 8 – в Хоробичі, 2 – в Бутівку. Ноутбуки призначено насамперед для дітей з багатодітних, малозабезпечених родин, внутрішньо переміщених осіб.

Проект «Гармонія»: бізнес-хаб для жінок. Ініціаторка його, директорка міської бібліотеки Ганна Щербакова згуртувала жінок, котрі прагнуть зайнятися підприємництвом. За місяць роботи бізнес-хаб провів кілька майстер-класів, зокрема, по народних промыслах, кулінарії. Пройшли заняття по створенню та просуванню власного бренду. Відкрили фото виставку «Жінки-підприємниці», де розповіли про їх успішний досвід.

Тупичів

Музичні інструменти зі Словаччини. Місцевий духовий оркестр під керівництвом Олександра Барташа існує не один десяток років, успішно виступав на різних сценах. Восени колектив показали в кількох сюжетах телебачення України і Словаччини. Відгук у Словаччині був дуже цікавим. Телеканал у столиці країни Братиславі провів збір музичних інструментів для українського оркестру. І ось вони були доставлені в Тупичів. Витрати на доставку оплатив словацький телеканал. Добрі люди подарували стільки інструментів, що їх вистачило не лише духовому оркестру. Акордеон і синтезатор, ряд інших інструментів, які оркестр не використовує, передали школі мистецтв і місцевому естрадному оркестру.

Понорниця

Безкоштовне обстеження. Понад сто жінок громади пройшли безкоштовно маммографічне обстеження в Чернігівському медичному центрі сучасної онкології. Безкоштовним був для них і проїзд в Чернігів. Все це в рамках програми раннього виявлення раку молочної залози. Проєкт ініціював центр онкології, спільно з обласним центром контролю та профілактики захворювань Міністерства охорони здоров'я. Рейси з Понорниці за цією програмою проходять щотижня.

Короп

Золота медаль на міжнародних змаганнях. Її здобув легкоатлет з Коропа Олександр Погорілко на чемпіонаті Асоціації Балканських легкоатлетичних федерацій в столиці Сербії Белграді. Наш земляк встановив особистий рекорд в забігу на 400 метрів у приміщенні – 46,49 секунди. Взагалі це третій результат в історії українського спорту, лише на 4 і 3 сотих секунди поступається двом першим. Збірна України здобула на змаганнях 4 золотих, 2 срібні і 1 бронзову медаль.

Кримінальна хроніка

Псевдобанкір заволодів коштами жінки у сумі 12 тисяч гривень

Поліцейські закликають мешканців Чернігівщини не передавати стороннім особам жодних відомостей про свої банківські картки. Представляючись співробітниками банків, шахраї випитують секретні дані і можуть отримати доступ до ваших рахунків.

25 лютого до Ніжинського райуправління поліції звернулася 68-річна жінка. Повідомила правоохоронцям, що їй зателефонував невідомий особа, яка представилася працівником банку. Незнайомець повідомив жінці, що сторонній особі нібито намагаються розрахуватися коштами з рахунку заявниці. Щоб уникнути цього, псевдобанкір закликав слідувати його інструкціям, зокрема, продиктувати код з SMS-повідомлення.

Жінка виконала вказівки незнайомця, після чого виявила зникнення 12 тисяч гривень зі свого банківського рахунку.

За даним фактом слідчий відкрив кримінальне провадження за статтею 190 Кримінального кодексу України (шахрайство).

Затримали підозрюваного у підпалі кількох автовок

Повідомлення про пожежу на паркувальному майданчику у середмісті Прилук надійшло до поліції в ніч на 18 січня. На місце події негайно виїхали група реагування патрульної поліції та слідчо-оперативна група Прилуцького райвідділу поліції, рятувальники ДСНС.

Під час огляду місця події поліцейські за участі фахівця ДСНС дійшли висновку, що причиною займання став підпал. Вогонь повністю знищив одну легкову автівку та майже вщент – сусідню. Третій легковик зазнав менших, однак теж суттєвих пошкоджень.

В ході оперативно-розшукових заходів співробітники слідчого управління та управління карного розшуку обласної поліції спільно з колегами з відділу кримінальної поліції Прилуччини, із залученням ряду інших оперативних підрозділів та за підтримки фахівців з кримінального аналізу встановили особу, причетну до підпалу автотранспорту. Зловмисником виявився 38-річний місцевий мешканець.

Поліцейські затримали ймовірного палія. Вдома та у гаражі фігуранта, а також ще за кількома адресами відбулися санкціоновані обшуки. В ході цих дій поліцейські виявили та вилучили низку речових доказів причетності затриманої особи до підпалу.

Слідчі поліції за процесуального керівництва Чернігівської спеціалізованої прокуратури у сфері оборони Центрального регіону розслідують кримінальне провадження за ч. 2 статті 194 Кримінального кодексу України (умисне знищення або пошкодження майна, вчинене шляхом підпалу, вибуху чи іншим загально небезпечним способом). Її санкція – позбавлення волі на строк до 10 років.

Зловмисника поміщено до ізолятора тимчасового тримання.

Автомобіль злочинця конфісковано на користь ЗСУ за рішенням суду

Чернігівським апеляційним судом задоволено апеляційну скаргу прокурора Чернігівської окружної прокуратури на вирок Деснянського районного суду м.Чернігова, яким місцевого мешканця засуджено вчинення злочину, передбаченого ч. 1 ст. 121 КК України, та призначено покарання у виді 5 років позбавлення волі з подальшим звільненням від його відбування з випробуванням з іспитовим строком 2 роки.

В ході судового розгляду судом першої інстанції встановлено, що в січні 2023 року 52-річний чоловік з мотивів помсти здійснив наїзд автомобілем «Mitsubishi Outlander» у сквері Магдебурзького права (колишня назва – сквер М. Попудренка) Чернігова на потерпілого, оскільки вважав, що останній напередодні вчинив крадіжку належного йому велосипеда. Цим підсудний спричинив потерпілому тяжкі тілесні ушкодження.

Не оспорюючи призначеного судом чоловіку покарання, прокурором подано апеляцію у зв'язку з незастосуванням судом першої інстанції спеціальної конфіскації до транспортного засобу як знаряддя вчинення кримінального правопорушення.

Суд апеляційної інстанції погодився з позицією прокурора та змінив оскаржуваний вирок в частині долі речового доказу – автомобіля «Mitsubishi Outlander», постановив безоплатно вилучити його у власність держави та передати Чернігівському об'єднаному міському територіальному центру комплектування та соціальної підтримки.

Вирок набрав законної сили.

Повідомляє Служба безпеки України За матеріалами СБУ винесено вирок члену ОЗГ, причетному до збуту наркотиків та психотропів

За матеріалами Служби безпеки України засуджено члена організованої злочинної групи, причетного до налагодження каналу збуту психотропних речовин та синтетичних наркотиків на території України.

Правоохоронці затримали зловмисників у серпні минулого року у результаті масштабної спецоперації на території Хмельницької, Чернігівської, Львівської та Запорізької областей.

Члени наркоугруповання здійснювали оптову закупівлю психотропної «продукції» та через одного з операторів поштового зв'язку відправляв її своїм спільникам.

Встановлено, що фігурант отримував від

організаторів злочинної групи «посилки» із замаскованими під косметичні засоби психотропами і у подальшому збував їх через систему так званих закладок.

Розрахунки із замовниками проводилися через електронний гаманець з подальшим переказом на банківські картки, після чого покупець отримував фото з координатами схованки.

Щомісячний дохід наркоугруповання сягав понад 2 мільйони гривень.

Оперативники СБУ задокументували 9 фактів збуту зловмисниками партій амфетаміну та альфа-PVP.

Суд визнав одного з фігурантів винним за ч. 3 ст. 307 (незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, вчинене організованою групою) Кримінального кодексу України. Йому призначено покарання – 9 років за ґратами з конфіскацією майна.

Заходи з викриття та блокування злочинної діяльності проводили співробітники СБУ в Чернігівській області у взаємодії з Національною поліцією за процесуального керівництва Чернігівської обласної прокуратури.

СКУ зареєстрував понад 450 подій

ТОРОНТО. В межах кампанії «Stand With Ukraine! Unite for Ukrainian Victory!» Світового конгресу українців на онлайн-карті подій до третіх роковин російсько-го повномасштабного вторгнення зареєстровано вже понад 450 подій – акцій, флешмобів, лекцій, виставок. Наголошується, що українські громади з 4 лютого зареєстрували заходи в 332 містах і 50 країнах. Одним із ключових заходів кампанії стане акція Всесвітня тривога – Global alarm. 24 лютого о 18:00 за місцевим часом українські громади по світу увімкнуть сирену – сигнал повітряної тривоги, як нагадування світу про продовження війни й заклик до дій. Президент СКУ Павло Грод закликав громади долучитися до акцій, адже підтримка України «як ніколи важлива в ці дні».

Відзначили 130-річчя Василя Вишиваного

ВІДЕНЬ. 10 лютого у 130-ту річницю від дня народження Вільгельма Франца фон Габсбурга-Лотрінгена (Василя Вишиваного) відбулося покладання квітів до його меморіальної дошки.

Вільгельм фон Габсбург – військовий діяч, політик, дипломат, поет, австрійський ерцгерцог, полковник Легіону Українських січових стрільців. Його знали в Україні як Василя Вишиваного – ім'я, яке йому дали українські вояки під час Першої світової війни.

Життя Вільгельма Габсбурга визначила боротьба за незалежність України від Радянського Союзу, через що він став жертвою сталінізму.

Меморіальна дошка видатному діячеві знаходиться в Церкві Святої Варвари у Відні.

Турнір на підтримку Збройних сил України

ВІЛОВБРУК, Іліной, США. 11 лютого у спорткомплексі Compass Arena відбувся благодійний футбольний турнір українських команд «Freedom Cup» на підтримку ЗСУ. Окрім українських команд з Чикаго участь в турнірі взяли команди зі штатів Нью-Джерсі, Огайо та Мишиген. Турнір організувала UDSA (Ukrainian Diaspora Sport Association) у співпраці Українською асоціацією футболу (Ukrainian Association of Football), Світовою асамблеєю діаспори та Генеральним консульством України в Чикаго. У фіналі турніру перемогла команда FC Connection з Чикаго.

№ 8, 21.02.2025

«Українські дні» у Вашингтоні

ВАШІНГТОН. У Вашингтоні 24 лютого почалися «Українські дні», під час яких представники української діаспори ходили по кабінетах у Конгресі, зустрічалися з конгресменами і сенаторами та говорили про необхідність підтримувати Україну. Про це розповів президент Українського конгресового комітету Америки Михайло Савків.

Учасники цих заходів висловлювали представникам американської влади свою позицію – як виборців – про необхідність продовжувати військову, економічну, гуманітарну допомогу Україні.

У світі відзначили третю річницю війни

ІНДІЯ. Українці Індії зібралися в Посольстві України з нагоди третьої трагічної річниці початку повномасштабної збройної агресії Росії проти України. Учасники зустрічі вшанували хвилиною мовчання пам'ять героїв, які загинули, захищаючи свободу та незалежність України.

ПОРТУГАЛІЯ. У Лісбоні українська громада, друзі України, португальські політики взяли участь у мітингу до третьої річниці широкомасштабного вторгнення РФ. Спільно з отцями УГКЦ (о. Микола Ярема) та ПЦУ (о. Ігор Невінський), українці помолилися за мир в Україні і справедливую перемогу.

ПОЛЬЩА. 24 лютого звуками повітряної тривоги та вибухів польські та українські активісти розбудили російських дипломатів у Варшаві у третю річницю повномасштабного вторгнення Росії в Україну. Польські та українські активісти розгорнули біля будинку в польській столиці, де й досі живуть російські дипломати, великий плакат, на якому написано «Росія – терористична країна». Учасники акції тримали у руках прапори України.

ІСПАНІЯ. Мадрид масово приєднався до світової акції Stand With Ukraine і Unete Victoria Ucrainiana напередодні третіх роковин розпочатої Росією повномасштабної війни. В акції взяли участь численна українська громада, еспанці, дипломати та представники еспанської влади.

ЕСТОНІЯ. Конгрес українців Естонії 22 лютого організував у Таллінні ходу Stand With Ukraine «Єднаймося заради перемоги України». Також на площі Свободи у столиці відбувся мітинг з нагоди третьої річниці повномасштабного вторгнення Росії в Україну.

США. Біля Меморіалу Лінкольна у Вашингтоні відбулася масова акція, присвячена третій річниці повномасштабного вторгнення Росії в Україну.

Посол України Оксана Маркаро

ва зазначила: «Сьогодні традиційно біля Меморіалу Лінкольна у Вашингтоні зібралося масове раллі, присвячене 3-ій річниці повномасштабного вторгнення Росії в Україну. Підтримати Україну прийшли представники української громади, які приїхали до Вашингтона з різних штатів, всі наші друзі і партнери з усього світу, які підтримують нашу боротьбу за перемогу свободи і справедливого миру. Особлива подяка моїм колегам-послам, які прийшли підтримати нас! Дякую Президентові УККА за натхненну модераторку Михайлової Савків та спікерам Послу ЕС Jovita Neliupšienė, Mark Levin, National Coalition Supporting Eurasian Jewry, Президентіві СКУ Павлу Гроду, незламному ветеранові Андрію Смоленському, який зараз проходить реабілітацію у Вашингтоні, за сильні меседжі про російські військові злочини та важливість сильного захисту свободи».

ІРЛЯНДІЯ. При Українській греко-католицькій церкві в Дубліні 21 лютого відбувся вечір пам'яті та молитви за Україну, приурочений до третьої річниці повномасштабного вторгнення Росії.

№ 9, 28.02.2025

**З газети «Свобода» (Нью-Йорк).
Це найстаріша українська газета
США, яка виходить з 1893 року.
Видає газету Український
Народний Союз.**

«До зброї примкни багнет!»

Василь Назарук переклав вірш Владислава Броневського,

з адаптацією до України

З Василем Назаруком ми товаришуємо вже понад 25 років. Не раз я був у нього в гостях у Варшаві, зустрічалися ми і в Києві, зокрема, у 2011 році, на Всесвітньому форумі українців, делегатом якого він був.

Адже Василь Назарук – один з активістів Об'єднання українців Польщі. Українець, котрий народився і все життя мешкає в Польщі. Відомий український філолог, багато років був викладачем і завідуючим кафедрою україністики Варшавського університету. Публіцист, відомий перекладач, оскільки блискуче володіє обома мовами, українською і польською.

Це фото зроблено в один з моїх приїздів у Варшаву, на кафедрі україністики Варшавського університету. Василь Назарук (сидить перший зліва) – зі своїми співробітниками. Я в другому ряду, четвертий зліва.

Василь охоче знайомив мене зі своїм містом, прекрасною Варшавою, її історичними та культурними пам'ятками, водив на вистави в театр.

А одна зустріч була особливо цікава. Він познайомив мене зі своїм давнім товаришем, колегою, відомим польським поетом, українцем Остапом Лапським.

Коротко про нього. Остап Лапський народився 7 липня 1926 року в селі Гуцьках, нині це Кобринський район Берестейської області. Тоді це входило до складу міжвоєнної Польщі. У 1952 році Лапський закінчив Вроцлавський університет, у 1957 році Варшавський, в обох вивчав українську філологію. Мешкав у Варшаві. У 1955 – 1957 роках працював лексикографом у Польсько-радянському інституті, одночасно у 1956 – 1957 роках літературним редактором української тижневої газети «Наше слово». Наступні 23 роки (1957 – 1980) викладав українську філологію на кафедрі україністики Варшавського університету. З перервою, у 1966 – 1982 та з 1992 року працював у лінгвістичній редакції Польського радіо. Помер у Варшаві 20 жовтня 2012 року.

На цьому моєму фото – Василь Назарук (зліва) і Остап Лапський, у його домі.

Василь привів мене в гості в дім Остапа Лапського, познайомив. Річ у тім, що за кілька років до цього, у 2007 році, за рішенням Шевченківського комітету, Указом Президента Віктора Ющенка Остап Лапський був удостоє-

ний вищої творчої відзнаки нашої держави – Національної премії України імені Тараса Шевченка. І він став першим представником української діаспори, удостоєним цієї відзнаки.

Минуло кілька років. Я працював журналістом столичної газети «Слово Просвіти». І за завданням редакції зустрівся з Лапським, взяв у нього інтерв'ю, яке газета опублікувала, разом з віршами поета і передмовою Василя Назарука, котрий всіляко пропагував творчість свого товариша. Господар подарував мені свої книжки поезій.

Цікавий епізод. Саме був день народження Ліни Костенко, бере-

почалась з вторгнення Німеччини в Польщу 1 вересня 1939 року, був в еміграції. В тому числі в СРСР. Але в 1940 році був арештований НКВС у Львові і наступні кілька років перебував у радянських тюрмах та на заслани. Лише по війні повернувся в Польщу.

Władysław Broniewski Bagnet na broń!

Kiedy przyjdą podpalić dom,
ten, w którym mieszkasz -
Polskę,
kiedy rzucą przed siebie grom
kiedy runą żelaznym wojskiem
i pod drzwiami stana, i noca
kolbami w drzwi załomczą -
ty, ze snu podnosząc skroń,
stań u drzwi.
Bagnet na broń!
Trzeba krwi!

Są w ojczyźnie rachunki krzywd,
obca dłoń ich też nie przekreśli,
ale krwi nie odmówi nikt:
wyszczyżmy ją z piersi i z pieśni.
Cóż, że nieraz smakował gorzko
na tej ziemi więzienny chleb?
Za tę dłoń podniesioną nad
Polską -
kula w łeb!

Ogniomistrz i serc, i słów,
poeto, nie w pieśni troska.
Dzisiaj wiersz - to strzelecki rów,
okrzyk i rozkaz:
Bagnet na broń!

Bagnet na broń!
A gdyby umierać przyszło,
przypomnimy, co rzekł
Cambronne,
i powiemy to samo nad Wisłą.

Wrzesień 1939
Źródło: https://poezja.org/wz/Wladyslaw_Broniewski/746/Bagnet_na_bron

Владислав Броневський До зброї примкни багнет!

Коли прийдуть спалити твій дім,
рідну хату твою – Україну,
коли військом залізним ринуть,
і у двері твої серед ночі
прикладами заломочуть,
ти, зі сну підвівши чоло,
стань біля дверей –
до зброї примкни багнет!
Буде потрібна кров
і до вітчизни любов.
Є в нашій краї переліки кривд,
їх не витруть ординці зловісні...
Дати ж кров не відмовить ніхто,
із грудей вона буде, і з пісні.
«Ще не вмерла...» і не загине,
хоч би як нам важко було.
Хай в'язничий хліб тут жувати
нам часом і гірко було,
та загарбники України –
ждіте відплати –
за звірства буде вам куля в лоб!
Майстрє серцець і слів,
поете, пісня не для журби.
Нині вірш – це стрілецький рив,
Клич і наказ – вперед!
До зброї примкни багнет!
Якби ж довелось помирати,
згадаєм, що відповів Камброн*...
Боронячи рідної хати,
скажем так ворогам над Дніпром.

Вересень 1939 р. Джерело:
https://poezja.org/wz/Wladyslaw_Broniewski/746/Bagnet_na_bron

Переспів зладив В. Назарук
*франц. merde! на заклик Веллінгтона
(командувача англійців під Ватерло)
до останнього гурту французьких воїнів:
«Здавайтесь, мужні французи!» –
таким одним словом merde! відповів
французький генерал Камброн, який
навіть в оточенні, очолюючи
невеликий гурт вояків, надалі ставив
запеклий опір ворогам.

Петро АНТОНЕНКО

Дорогий Друже, Петре! Перш за все дуже дякую за Твої посилки Вашої газети з актуальними новинами.

Хоч і тепер уже СЛОВО не «єдина зброя», а серйозним конкурентом стали безпілотники, та мова зберігає свою унікальну силу оборонного потенціалу України. Навіть тут у Варшаві це видно, коли зустрічаєш групу школярів місцевої української школи, дітей, які під проводом свого вчителя здобувають знання і готуються до активної присутності у Європі та у незабаром вільній Україні.

Друже, хочу з Тобою поділитися «хлібом слова» у вигляді вірша В. Броневського, твору що постав в умовах загрози від гітлерівської фашистської навали, але й нині звучить на диво актуально. Броневському, так як у свій час Т. Шевченкові у вірші «Мені однаково», було «не однаково», який рівень ментальної сили спротиву, детермінації протиставить агресорові народ в умовах екзистенційної загрози? Хай це буде моя маленька «граната» з польського складу боєприпасів на підмогу нашим солдатам на передовій...

Нехай Тебе не здивує зміна реалій на українські – це допустиме з поглядом, що це «переспів».

На все добре! Будьмо!

Василь Назарук. Варшава,
18 лютого 2025 р.

Довідково. Владислав Броневський (17. 12. 1897, Плоцьк – 10. 02. 1964, Варшава) встиг повоювати і на фронтах Першої світової війни, і в легіонах Пілсудського за відновлення незалежності Польщі. З початком Другої світової війни, яка, власне, і

Палац, який був домішкою для британських королів, відкрили для публіки вперше за 500 років

На відміну від інших королівських резиденцій, як-от Кенсингтонський палац і Букінгемський палац, Сент-Джеймський палац залишався закритим. Палац Сент-Джеймс готується відкритися для публіки вперше за свою 500-річну історію.

Невеликі групи з гідом зможуть здійснити екскурсію історичним королівським палацом, включно з Тронною залом, де короля Чарльза III було офіційно проголошено монархом.

Сент-Джеймс є найголовнішим королівським палацом у Лондоні та офіційною резиденцією королівського двору, побудований між 1531 і 1536 роками за наказом короля Генріха VIII.

Екскурсії, як очікується, триватимуть близько однієї години і 45 хвилин, і охоплюватимуть Кольоровий двір, Парадні сходи, Збройову палату, Гобеленову кімнату, Залу королеви Анни, Залу для приймання гостей, Тронну залу, Картинну галерею і вигляд на Королівську каплицю з балкона.

Відвідувачі зможуть побачити картини і меблі з Королівської колекції, а також збережену архітектуру епохи Тюдорів, таку як внутрішній двір і сторожка.

Вартість квитків на екскурсію становить 85 фунтів стерлінгів (майже 108 доларів) на людину, і вони вже розпродані.

Перша екскурсія вирушає о 10:30 ранку, а остання - о 18:30 вечора. Фотографувати, їсти і пити заборонено.

Хоча в палаці не живе жоден монарх, він зберігає важливу церемоніальну функцію. Рада зі сходження на престол збирається в Сент-Джеймському соборі після смерті монарха, і тут також оголошується про сходження на престол нового монарха. У палаці також відбувалися королівські сімейні заходи, включно з нещодавнім хрещенням принца Луї 2018 року.

Королева Вікторія вийшла заміж за принца Альберта в каплиці Сент-Джеймського палацу, а майбутні Карл II і Яків II народилися і були хрещені тут, як і Марія Йоркська (Марія II), Анна Йоркська (королева Анна).

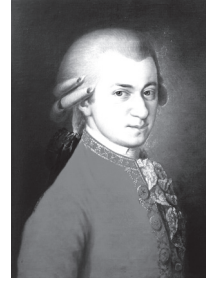
Саме в Сент-Джеймському палаці Марія Тюдор підписала договір про Кале 1558 року. Вона померла в палаці того ж року, де її тіло пролежало майже місяць, перш ніж її поховали у Вестмінстерському абатстві.

Карл I також провів свою останню ніч у Сент-Джеймському палаці перед своєю стратою 1649 року.

Цікаве з різних широт і століть

Бог музики Моцарт

Геній австрійської і світової музики Моцарт (1756 – 1791) при хрещенні отримав ім'я Іоган Хризостом Вольфганг Теофіл. Ім'я Амадей, яке він пізніше отримав на честь хрещеного, це переклад на латинь грецького імені Теофіл (той, кого любить Бог).

Моцарт написав оперу на знамениту, але заборонену в Австрії французьку п'єсу Бомарше «Шалений день, або Весілля Фігаро». Автор п'єси в образі графа Альмавіва їдко висміяв аристократію. Австрійська цензура, з ініціативи імператора Йосифа II,

заборонила показ п'єси в Австрії. Але Моцарт взявся за написання опери. Придворний поет Лоренцо Да Понте написав лібрето, в якому пом'якшив випади на адресу аристократів. Він же вговорив імператора дозволити постановку опери.

Вигадкою є начебто бідність Моцарта. Його доходи за написаних творів, концерти, уроки музики складалі від 1500 до 3500 гульденів на рік, а деколи і набагато більше. Для порівняння: чиновники отримували від 300 до 900 гульденів на рік. Але Моцарт, котрий постійно спілкувався з багатими аристократами, прагнув теж жити «на широку ногу», тому постійно вважався у борги.

Міфом є те, що Моцарта отруїв композитор Антоніо Сальєрі, начебто через заздрощі. У Сальєрі не було причин для заздрощі. Звісно, він не міг зрівнятися в геніальності з Моцартом, хоч був непоганим композитором. Але головне – Сальєрі мав значно більший статус, ніж Моцарт: був придворним капельмейстером, мав значно більший заробіток.

Легендарна цариця Клеопатра

Цариця Єгипту Клеопатра (69 – 30 роки до нашої ери) не була єгиптянкою. Її предки – македоняни, вони прийшли в Єгипет за два з половиною століття до цього, з армією свого царя і видатного полководця Олександра Македонського, котрий завоював Єгипет Його соратник Птолемей I став першим фараоном нової єгипетської династії.

За древньоєгипетським звичаєм в родинах фараонів укладалися шлюби всередині династії, сини – спадкоємці трону одружувалися зі своїми сестрами. Клеопатра теж була в шлюбі з рідними братами Птолемеем XIII і Птолемеем XIV, які почергово стали її співправителями на троні. Останні 14 років її співправителем був її син від Юлія Цезаря. А взагалі за понад два з половиною століття династії могли бути і змішані шлюби македонян з єгиптянами. Та вчені ще точно не з'ясували це питання.

Доля Клеопатри трагічна. Після вбивства у 44 році до нашої ери Юлія Цезаря, в Римській республіці почалися громадянські війни між його прибічниками і прихильниками старого республіканського устрою. Республіканці програли. До влади прийшов внучатий племінник Цезаря, внук його сестри, Октавіан, що згодом став першим імператором Риму під іменем Август. Але до цього він вів війну з римським полководцем Марком Антонієм. Той мусив емігрувати в Єгипет, де одружився з Клеопатрою, став на захисті Єгипту. Марк Антоній програвав вирішальну битву Октавіану і покінчив самогубством. Клеопатра, не бажаючи потрапити в полон до Октавіана, теж покінчила з собою.

На цьому фото – знаменита американська актриса Елізабет Тейлор в головній ролі у легендарному фільмі 1963 року «Клеопатра». Насправді ж цариця не була такою красунею, попри свою сексуальність і численні дійсні і приписувані їй любовні пригоди.

У Японії ухвалили «постанову про сміх»:

втім, це лише рекомендація

Влада японської префектури Ямагата прийняла постанову, в якій мешканців закликають сміятися принаймні раз на день задля зміцнення фізичного і психічного здоров'я. Місцевих бізнесменів закликають створити робочу атмосферу, сповнену сміхом.

Ця ініціатива є результатом досліджень, що проводяться на медичному факультеті Університету Ямагати. Тамтешні вчені визначили сміх як один з факторів

поліпшення здоров'я та збільшення тривалості життя.

Втім, постанова не обов'язкова для виконання, а несе рекомендаційний характер й не передбачає покарання за її недотримання.

Натиснули не на ту кнопку: помилково розлучили пару, що була у шлюбі 21 рік

«Примусове» розлучення подружжя Вільямсів відбулося у 2023 році, коли юристи лондонської фірми Vardags помилились під час заповнення документів на онлайн-порталі.

Подружжя взагалі-то збиралося розлучитися, але спершу подало заявку, щоб фахівці розробили фінансові механізми розлучення. Вказівки на остаточне розірвання шлюбу містер і місіс Вільямс не давали.

Адвокати помилково натиснули не на ту кнопку, все працювало швидко і вже за 21 хвилину пара офіційно була розлучена.

Це сталося тому, що у Великій Британії діє безпаперовий процес розлучення: через спеціальний онлайн-сервіс

Адвокати зрозуміли, що помилились, лише через 2 дні та одразу подали заявку до Верховного суду, щоб скасувати це рішення. Однак суддя відхилив прохання адвокатів, заявивши: «Існує сильний державний інтерес у повазі визначеності та остаточності».

У юридичній компанії не схвалюють рішення судді: «Держава не повинна розлучати людей на підставі канцелярської помилки», наголосили юристи.

Понад тисяча музикантів записали порожній альбом на знак протесту проти штучного інтелекту

Музиканти протестували проти запропонованих змін до британського законодавства про авторське право. Згідно з ними, компанії могли б використовувати творчість артистів для навчання моделей штучного інтелекту без дозволу артистів. Організатори акції заявляють, що цей альбом є символічним жестом, який відображає можливий вплив на засоби до існування митців та на творчість взагалом, якщо уряд реалізує свої плани щодо змін у законодавстві.

Вони заявили: «Пропозиція уряду передасть роботу всього життя музикантів країни компаніям зі штучним інтелектом безплатно, дозволяючи цим компаніям використовувати роботу музикантів, щоб перевершити їх у конкуренції».

Понад 1000 експонатів музею Метрополітен мають зв'язок з крадіями та контрабандистами

У колекції знаменитого нью-йоркського Метрополітен-музею є понад 1000 експонатів, що пов'язані з людьми, яких підозрюють у незаконній торгівлі антикваріатом та мародерстві предметів мистецтва. Про це йдеться в новому звіті Міжнародного консорціуму журналістів-розслідувачів (ICIJ).

Щонайменше 1109 предметів з колекції Метрополітен раніше належали особам, які були звинувачені або засуджені за злочини, включаючи мародерство і незаконну торгівлю. ICIJ та некомерційна організація Finance Uncovered виявили це під час огляду колекції старожитностей одного з найвідоміших музеїв світу.

З цих експонатів менше половини мають детальні описи того, як вони покинули країну походження. Приміром, з понад 250 предметів старовини, що пов'язані з Непалом і Кашміром, які особливо сильно постраждали від мародерства, лише три мали відповідні документи.

Розслідування з'ясувало, що в музеї є майже два десятки предметів, які колись належали американському антиквару Роберту Е. Хехту. В 1959 та 1961 роках італійська прокуратура звинуватила його в

контрабанді творів мистецтва, однак Музей і після цього продовжив купувати у нього експонати.

Метрополітен також має понад 800 предметів, які колись Джонатану П. Розену. В 1997 році Італія висунула йому звинувачення. Після того низка інституцій відреагувала: Клівлендський музей мистецтв погодився повернути предмети зі своїх колекцій Розену, дізнавшись, що вони були вкрадені, а Корнельський університет погодився повернути близько 10000 стародавніх іракських табличок, подарованих Розеном. Метрополітен же зберіг їх у колекції.

В останні кілька років Метрополітен кілька разів ставав епіцентром гучних вилучень предметів мистецтва. Минулого року влада США вилучила щонайменше 29 предметів з його колекції, включаючи єгипетську бронзу, грецькі бюсти та античні тарілки.

У 2019 році музей погодився повернути 2000-річну золоту труну, що походить зі Стародавнього Єгипту. Окружна прокуратура Манхеттена провела розслідування. Воно підтвердило, що труна була викрадена мародерами, а музей придбав її за «погано підібленою» експортною ліцензією.

На Філіппінах влада пропонує людям гроші за вилучення комарів

Це відбувається на тлі зростання захворюваності на гарячку Денге. Таку незвичну стратегію запровадили в барангаї Аддішн Хіллз, що у місті Мандалуйонг. Барангаї – це найменша одиниця адміністративного поділу Філіппін, якими часто називають внутрішньоміські громади. Аддішн Хіллз є дуже густонаселеним – на площі 162 гектари живуть понад 100 тисяч людей.

Для боротьби з гарячкою Денге місцева влада провела прибирання, прочищення каналів і кампанію з дотримання гігієни. Однак коли кількість хворих зросла до 42, а двоє студентів померли, очільник Аддішн Хіллз Карліто Серналь вирішив послити заходи.

Тепер жителі отримують винагороду в розмірі одного філіппінського песо (трохи більше ніж 1 цент) за кожні п'ять комарів або личинок комарів, яких вони впилюють чи знайдуть.

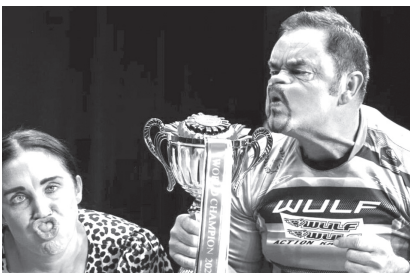
Гарячка Денге – це гостра інфекційна хвороба, яку переносять комарі. Вона найбільше розповсюджена у країнах Азії та Латинської Америки.

Денге може протікати безсимптомно, тому її складно зафіксувати. Втім, якщо симптоми є, то зазвичай серед них – висока температура, головний біль, болі в очах, м'язах і суглобах, набряк залоз, висип на шкірі.

Станом на 1 лютого на Філіппінах зафіксували щонайменше 28,2 тисячі випадки захворювання на гарячку Денге. Це на 40% більше, ніж за аналогічний період минулого року.

Змагання з гримас: всіх перекиривляли багаторазові чемпіони

У Великій Британії в Егрмонті, Камбрія, пройшов щорічний чемпіонат з гримасу, тобто кривляння, демонстрації своїх гримас. 52-річний Томмі Маттінсон переміг аж у 19-те, а 37-річна Клер Лістер зробила це восьмий раз поспіль у змаганні жінок, її донька стала чемпіонкою в юніорській категорії.

Десятки бажаючих взяли участь у заході, який є частиною крабового ярмарку в Егрмонті, на якому також проводяться перегони на тачках і змагання з рогів.

Учасники змагання намагаються витягнути якомога гротескніші обличчя, одягаючи великий кінський хомут. Їхні зусилля оцінюються комісією з п'яти суддів, які шукають «найбільшу трансформацію обличчя».

Вважається, що вперше ярмарок відбувся у 1267 році, коли місцевий лорд влаштував його на знак подяки місцевим жителям. Воїстину, Британія – країна традицій.

Програно битву, але не війну

Змінити окопи на таємний фронт – такий вибір зробили колишні вояки УНР

Що робити, коли рідну землю окупували вороги, а ти сам опинився в еміграції? Можна пристосуватися до нових обставин і вчитися жити в чужому середовищі. Можна спробувати повернутися на Батьківщину й служити вже новим володарям. А можна продовжити боротьбу вже не зброєю, а розумом.

Змінити окопи на таємний фронт — стати розвідниками держави без території. Такий вибір зробили колишні вояки УНР, які зберегли вірність присязі й продовжили свою війну в нових ролях, пише видання «Локальна історія». Середовище петлюрівської еміграції витворило власний уряд (Державний центр УНР в екзилі) й розвинуло широку мережу громадських (зокрема ветеранських) організацій у Європі й поза нею. Щитом і мечем для них слугували структури розвідки та контррозвідки, які стали серйозним супротивником для радянських спецслужб.

Програно битву, але не війну

Відступ державного апарату й армії УНР на контрольовану поляками територію в 1920 році й подальше інтернування українського війська не означали відмову від планів відродження української державності. У цей період розвідкою займалось Інформаційне бюро під керівництвом 49-річного полковника Миколи Красовського, який у дореволюційному Києві зажив слави здібного сищика.

Бюро діяло зі Львова, а потім із Рівного й намагалося розгорнути власну шпигунську мережу на захоплених більшовиками землях. Паралельно Красовський та його підлеглі намагалися організувати контррозвідальну діяльність, борючись із агентами червоних, які щосили намагалися інфільтруватися в табори інтернованих українських вояків. Розробляють в Інформбюро й плани переправлення в підрадянську Україну повстанських загонів, які викликали серйозне занепокоєння червоних.

У шпигунській сфері тоді панував хаос, що й не дивно з огляду на загальний стан української влади у вигнанні. Поруч з Інформбюро діяла Розвідочна управа при Генштабі, наділена розвідальними і контррозвідальними функціями. Ці структури конкурували за компетенцію, вплив і, головне, фінанси. Скрутне матеріальне становище штовхало окремих співробітників на пряму співпрацю з польськими чи більшовицькими спецслужбами, що в підсумку завдавало істотної шкоди усій справі.

Паралельно розвідальною діяльністю займається й Партизансько-Повстанський штаб

(спершу в Тарнові, потім у Львові), який готує масштабну воєнну операцію, що ввійшла в нашу історіографію як Другий Зимовий похід. У шпигунській діяльності ППШ орієнтувався як на класичну розвідку, так і на організацію диверсій та саботажу в радянському тилу. Розвідувальний відділ Штабу очолював 36-річний підполковник Олександр Кузьмінський – колишній голова Розвідочної управи.

Під його проводом діяли секції розвідки, контррозвідки й преси (вона займалася популярним сьогодні OSINT-ом, збираючи інформацію з відкритих джерел). Для послуг розвідників створили паспортне бюро, яке виготовляло петлюрівським агентам документи для роботи на підрадянській території. Крім того, було створено картотеку для накопичення даних і картографічну групу («рисовню»). Створити шпигунську мережу планували не лише на території України, а й у Росії, в Криму, на Дону та Кубані.

Розвідувальні прикордонні пункти ППШ діяли у Рівному, Дубному, Корці, Тернополі, Кременці тощо. Серед розвідників і кур'єрів, яких відправляли на підрадянську територію, було багато неповнолітніх юнаків, які емігрували разом з армією УНР. Окрім даних про Червону армію та каральні органи більшовиків, агентура ППШ повинна була збирати в УСРР інформацію про будівництво прикордонних укріплень, роботу залізниць і протестні настрої місцевого населення, а також вести пропагандистську роботу.

Всеволод Змієнко (1886 – 1938).
Фото: wikipedia.org

Більшовикам вдалося зірвати цю спробу УНРівського уряду підняти повстання й знищити сили петлюрівського війська, що рейдом увірвалися на територію УСРР. Значною мірою це стало можливо завдяки успіхам радянської роз-

відки, що зуміла проникнути до ППШ й оперативно отримувати інформацію про наміри українського командування. За нехтування елементарними правилами конспірації й відсутність належного контррозвідального захисту було заплачено дорогою ціною.

Утім навіть після цих подій середовище УНР продовжувало плекати ідею військового вирішення українського питання – поєднавши всенародне повстання на території УСРР і закидання диверсійно-розвідальних груп із території Польської республіки. Красовський та його співробітники створюють мережу розвідувальних пунктів біля нового радянського кордону. Тут українські офіцери збирають від втікачів із підрадянських земель, контрабандистів і переселенців інформацію про більшовицькі сили у прикордонній смузі, суспільні настрої в УСРР та інші потрібні їм дані.

Відтак на перший план у розвідувальних справах виходить 37-річний Микола Чеботарів, який користувався особливою довірою Симона Петлюри й водночас викликав різку антипатію в більшості інших провідних діячів еміграції. Саме Чеботарів розробляв методи протистояння впливу радянським спецслужбам та розвідувальній діяльності в нових умовах.

Зрештою, після вбивства Головного отамана в Парижі Чеботаріва усувають від керівних важелів (він іще якийсь час активно займається шпигунством на користь польської розвідки, очолюючи власну резидентуру «Гетьман»). У верхівці УНРівської еміграції відбуваються організаційні трансформації, а в складі Генштабу Військового міністерства ДЦ УНР в екзилі виникає другий відділ, який займався справами розвідки та контррозвідки.

1927 року його очолює 41-річний уродженець Одеси та блискучий військовик Всеволод Змієнко. Попри відсутність відповідної освіти й досвіду, Змієнко зумів розгорнути ефективну (наскільки це було можливо за обмежених ресурсів) розвідувальну діяльність в інтересах емігрантського уряду. Для цього йому доводилося шукати точки компромісу з польськими спецслужбами, від яких значною мірою залежало фінансування його підлеглих.

У нових умовах

Керівники й функціонери розвідки УНР діяли в складних умовах чужини. Нерідко розвідувальні операції доводилося поєднувати з активною роботою в емігрантських організаціях і банальним здобуванням хліба насущного. Відсутність шпигунської підготовки й контррозвідального досвіду доводилося компенсувати військовою дисциплінованістю та відданістю справі.

Складнощі додавала внутрішня боротьба еміграційних кіл, коли за вплив доводилося змагатись як зі «старими» конкурентами з-поміж лівих та гетьманців, так і з новими опонентами – прихильниками українського націоналізму, що саме здобуває популярність.

Не останню роль відіграло й виснажливе протистояння з радянськими спецслужбами, чії агенти не знали обмежень у фінансуванні та методах боротьби й мали надійне дипломатичне прикриття.

Велика кількість друзів, рідних і близьких на підрадянській території, а також повернення до УСРР поважного числа колишніх українських вояків з еміграції давали УНРівській розвідці шанс на розбудову власної мережі (Київ, Одеса, Харків, Полтавщина, білоруські й російські землі) й отримання від неї потрібної інформації. Справді, у 1930-х роках органи НКВД зафіксували низку таємних організацій, які кваліфікували як агентуру петлюрівської спецслужби (зокрема в Києві, Харкові й на Кіровоградщині). Щоправда, нема певності, чи це були справжні елементи української розвідувальної мережі, а чи вигадані слідчими задля терору.

На руку українським спецслужбам грало те, що в тодішній Європі багато хто був наляканий перспективами більшовицької навали і йшов на співпрацю. Передусім це стосувалося Польщі, яка 1920 року ледве уникла перетворення на чергову радянську республіку. І хоча зовні Варшава та Москва зберігали після Ризького миру холодну ввічливість у стосунках, на таємних фронтах продовжувалися запеклі битви, до яких долучалися й бездержавні гравці – передусім українці та білі росіяни.

Закидання радянських диверсійних груп на територію Польщі, вбивство радянського посла у Варшаві, репресії проти польської інтелігенції у УСРР та проти комуністичного підпілля в Речі Посполитій, підриг арсеналу у Варшавській цитаделі та створення польської шпигунської мережі від Києва до Далекого Сходу – все це епізоди тієї довгої й виснажливої незримой війни.

Розуміючи, що Росія в будь-якій своїй іпостасі – царській, більшовицькій чи демократичній – буде загрожувати польській незалежності, польська влада з подачі Пілсудського ініціює прометейський рух, покликаний об'єднати поневолені Москвою нації та зруйнувати російську імперськість. Активну участь у прометеїзмі брали й українські політики з середовища петлюрівської еміграції.

У військовому плані ця українсько-польська співпраця вилилася у залучення колишніх старшин армії УНР до Війська Польського як офіцерів за контрактом, а та-

Василь Недайкаша (1895 – 1972).
Фото: wikipedia.org

кож у спільній роботі української та польської розвідок проти СРСР. Є згадки й про взаємодію українських джеймсбондів із представниками інших антирадянськи налаштованих спецслужб – зокрема французькою та японською. Потенційні супротивники Радянського Союзу в майбутній війні потребували джерел інформації про більшовицький режим та його армію, а українські емігранти намагалися здобути додаткові джерела фінансування, адже підтримка з боку Польщі була не надто щедрою й залежала від політичної кон'юнктури.

Особливу активність у розвідувальній діяльності проти СРСР виявляє Василь Недайкаша, який мав за плечима досвід Першої світової, служби в армії УНР та партизанської антибільшовицької боротьби. У вимушеній еміграції він встиг попрацювати електриком, столяром, землеміром, механіком і лісозаготівельником. 32-річний Недайкаша очолює 1928 року перший сектор (розвідки) II відділу Генштабу Військового міністерства ДЦ УНР в екзилі. Радянські агенти інформували, що Недайкаша, чий сектор називався «Наступ», активно вербує агентів для роботи на підрадянській території, створює мережу розвідувальних пунктів, сам переходив кордон і перебував у УСРР із таємними місіями.

Сам Недайкаша через десятиліття описував свою роботу доволі скептично: «Контакт з українцями нав'язати на той час було надзвичайно легко. Тоді йшла жвава контрабанда, якій поляки допомагали, границю можна було перейти навіть вдень. Було багато утікачів, за них ми в першу чергу й схопилися, але згодом помітили, що приблизно 50 % утікачів – це агенти ЧК, решта – це люди, які потерпіли матеріально й не мали твердих політичних переконань».

У «Наступі» було два сектори. Перший відповідав за роботу в більшовицькій Україні та Росії, мав розгорнути відповідну розвідувальну мережу та підтримку антирадянських організацій. А ось другий відділ збирав інформацію про життя української еміграції, передусім про плани та діяльність інших політичних груп, зокрема гетьманців, соціал-демократів і націоналістів. Окрім «Наступу», у складі другого відділу Генштабу діяли сектори «Оборона» (контррозвідка) та «Студії» (аналітичні дослідження).

Унаслідок класичних для українців внутрішніх інтриг 1933 року Недайкашу, який висловлював сумніви в успішності збройної боротьби з СРСР і мав певні симпатії до діяльності Коновальця, усунули від керівництва «Наступом». Він переїжджає до Франції, де радянські спецслужби намагалися його завербувати.

Судячи з розсекречених документів, агент «Жук» (цей псевдонім дали йому більшовики) так і не надав червоній розвідці ніякої корисної інформації, але отримав від неї поважні кошти спрямовував на розвиток свого бізнесу. Дехто з дослідників вважає, що насправді Недайкаша провадив цю небезпечну гру зі згоди вищого керівництва петлюрівської еміграції, яка була зацікавлена в дезінформуванні більшовиків та отриманні відомостей про їхні методи роботи в середовищі емігрантів.

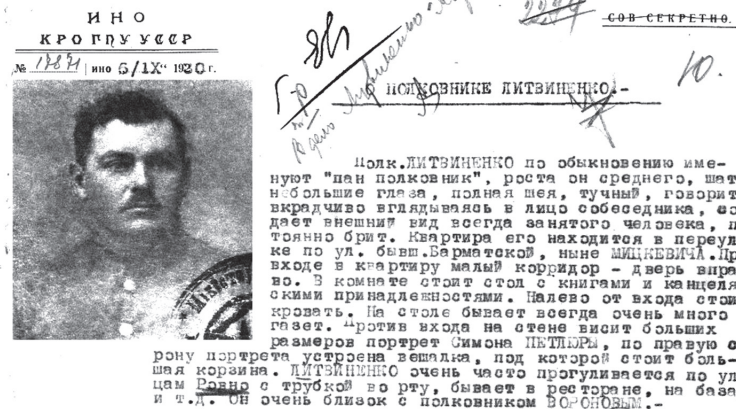
Лицарі Ордену Залізного Хреста у таборі інтернованих, Каліш (Польща), квітень 1921 рік. Фото: radiosvoboda.org

7 Центральний реду

Головною перлиною в намісті УНРівської розвідки з огляду на свої специфічні умови виявилась Волинь. Безпосередня близькість до радянської території, кордон, якому було далеко до залізної завіси, та велика кількість українських емігрантів із військовим досвідом дали цьому регіону чудові стартові можливості. Відносна лояльність польської влади, яка заплющувала очі на антирадянську діяльність (якщо вона не була ще й протипольською), стала додатковим бонусом.

Розвідувальну роботу в інтересах ДЦ УНР у екзилі на Волині очолював Іван Литвиненко, уродженець Сумщини. В армії УНР він командував полком і бригадою. До роботи на розвідку 1924 року його долучив Микола Чеботарів. Саме він порадив Литвиненку оселитися в Острозі, де довелося організувати прийом кур'єрів та агентів, що переходили з радянської території. З 1927 року 36-річний Литвиненко опинився в штаті розвідки українського Генштабу.

Радянські спецслужби дали тоді йому таку характеристику: «Можна зробити висновок, що Литвиненко, не будучи політиком, є водночас переконаним українцем-націоналістом... Націоналістичні переконання Литвиненка та його віра, що він співробітництвом з Чеботарієм «рятує Україну від більшовиків», робили з нього, безперечно, відданого співробітника Чеботаріва».

Документи з архівної справи Івана Литвиненка.

Фото: Галузевий державний архів Служби зовнішньої розвідки України

У цей час Литвиненко осідає в Могилянах біля Острога, де керує розвідувальною діяльністю на радянській території та розповсюдженням там пропагандистських матеріалів. Його шпигунська мережа в УСРР складалася з так званих трійок (груп із трьох учасників, які не знали інших членів мережі). Така структура мала вберегти від провалів і провокацій.

Особливу увагу привертала частина Червоної армії, організація радянської прикордонної служби, діяльність органів держбезпеки й мобілізаційні заходи в СРСР. Литвиненкові підпорядковувалися низка розвідувальних пунктів – у Рівному, Острозі, Здолбунові, Корці тощо. Під його командуванням служили, зокрема, відомі військові Яків Водняний та Яків Гальчевський. Серед агентури Литвиненка були місцеві мешканці з обох боків кордону. Агенти активно опитували втікачів із підрадянської України.

За спогадами Тараса Боровця, відомого згодом як Тарас Бульба, розвідники Литвиненка, до яких долучився й сам Тарас,

Програно битву, але не війну

Змінити окопи на таємний фронт –

такий вибір зробили колишні вояки УНР

у 1932 – 1933 роках здобували інформацію про організований більшовицькою владою голод, яку еміграційний уряд УНР намагався донести до влади й населення демократичних держав. Матеріальним підтвердженням винищення українців був принесений розвідниками з підрадянської території «хліб», виготовлений з додаванням кори, листя, буряків та інших нетипових інгредієнтів. Такі «хлібини» УНРівські політики приклали до своїх меморандумів-протестів, які надсилали Лізі Націй і західним урядам.

Бурхлива діяльність Литвиненка та його підлеглих не могла не викликати активної протидії з боку супротивників. На початку 1930-х радянська влада суттєво звузила можливості для нелегального перетину кордону, а масштабні репресії на території УСРР проти колишніх українських військових і національної інтелігенції суттєво підірвали агентурні можливості УНРівської розвідки.

Втім, на сумніви Литвиненка в перспективності подальшої роботи очільник емігрантського уряду Андрій Лівіцький відповів так: «Ми мусимо проводити далі боротьбу, яку почав Петлюра, так як її проводив Орлик після Мазепи, тоді нас цілий світ буде поважати». Від активної шпигунської роботи

дом. Завдяки близькості до СРСР місто стало зручним майданчиком для діяльності дипломатів, розвідників, журналістів, а також різноманітних авантюристів і контрабандистів. Тут особливо активно діяла й радянська розвідка.

Серед УНРівської еміграції питаннями протидії розвідці СРСР опікувався Микола Забелло, чия фігура досі викликає суперечки серед дослідників. Дехто припускає, що він міг бути подвійним і навіть потрійним агентом. 1929 року Забелло передав кураторство справами української спецслужби 41-річному Володимирі Мурському, якого уповноважили представляти тут ДЦ УНР в екзилі. Так цьому дипломатові й очільникові місцевої української громади довелося займатися справами розвідки. Серед його завдань були протидія активній роботі радянських спецслужб, збирання інформації про підрадянську Україну (передусім через контакти з моряками суден, що прибували до міста з УСРР), організація нелегальної доставки на рідні землі пропагандистської літератури та листівок.

Агент ГПУ УСРР писав про Мурського: «Людина доволі хитра, активна. Знаходиться в Стамбулі як літератор і журналіст-кореспондент Ліги Націй, а насправді агент поляків і УНР. Працює з польською місією і помічником військового аташе французького посольства – капітаном Марселем Денарду. Мурський має хороших агентів в Україні, зокрема серед моряків радянських пароплавів, які приходять у Стамбульський порт, і тут зв'язується з ними для одержання інформації».

І Мурський, і Забелло активно взаємодіяли як із турецькою владою, так і з представниками інших дипломатичних представництв і спецслужб антирадянських країн – Британії, Франції, Італії, Японії тощо. Ба більше, УНРівські розвідники просували ідею автокефалії українського православ'я, контактуючи з апаратом Вселенського патріарха. Отримати тоді томос не вдалося – Москва активно протидіяла, а турецька влада ще не позбулася залишків симпатій до більшовиків, які свого часу допомогли їй фінансами й зброєю.

Радянська розвідка припускала, що у Мурського є власні агенти на території підрадянської України. До того ж він активно спілкувався з утікачами з СРСР і моряками радянських пароплавів, що заходили до турецьких портів. А ще – обмінювався відповідною інформацією з дружніми дипломатами, зокрема польськими.

1935 року Мурський помирав, офіційно – від раку. Втім, нині звучать припущення, що ця смерть, як і смерті ще кількох видних представників української еміграції в Туреччині в ті роки, могла бути наслідком замаху радянських спецслужб.

Бічні фланги

Як можна припустити з натяків у листах діячів української еміграції, а також зі спостережень радянської агентури, петлюрів-

ські емігранти провадили антирадянську розвідувальну діяльність не лише з Польщі та Румунії, а й з Чехословаччини, Туреччини, Болгарії, а також, імовірно, з Персії та Маньчжурії. Ця таємна війна включала не лише класичну розвідку, а й перенаправлення на радянську територію різноманітних агітаційних матеріалів і пропагандистської літератури.

Петлюрівську розвідку проти СРСР з території Румунії організував Гнат Порохівський, який зумів налагодити з цього приводу ділові контакти з румунською розвідкою. Він збирав інформацію про стан справ на підрадянській території серед емігрантів та перебіжчиків і вербував агентуру для перекидання на територію СРСР.

Генерал Олександр Удовиченко з дружиною Вікторією, Каліш, 1922 рік. Фото: Архів ОУН в УІС – Лондон

На території Франції, де опинилося чимало українських емігрантів, а також їхніх ідеологічних супротивників (білих росіян та анархістів), куратором розвідки був генерал Олександр Удовиченко. За повідомленнями радянських агентів, паризька резиденція УНРівської розвідки «підшукує і вербує людей для відправлення в Україну», а Удовиченко – «найбільш енергійний, твердий і талановитий серед петлюрівських генералів». Серед його найближчих помічників – колишній член Центральної Ради Микола Ковальський. Під час Другої світової він долучився до руху опору й загине в нацистському концтаборі Дахау.

Ще одна цікава тема – спроби розгорнути розвідувальну діяльність на Далекому Сході. Українці тут активно селилися ще з царських часів, а згодом на китайській території опинилось багато втікачів від більшовиків. Тому, попри тиск російської білої еміграції, в Маньчжурії виникло українське організоване життя, а українці на радянській території могли стати потенційною базою для розгортання нелегальної роботи.

Петлюрівська еміграція сама готувала відповідні плани й отримала пропозиції з боку японської розвідки. Утім на цій співпраці поставили хрест навіть не організаційні чи логістичні труднощі, а активна протидія поляків, не зацікавлених у виході української спецслужби на альтернативні джерела фінансування. Утім, керівництво військової розвід-

ки ДЦ УНР в екзилі все ж отримувало певну інформацію і з цього регіону.

Останні акорди

У липні 1934-го «Наступ» очолював 37-річний Володимир Шевченко, який доти керував сектором «Студії», де займалися збором даних із відкритих джерел. Із фрагментарних відомостей, що дійшли до нас, відомо, що під керівництвом Шевченка було здійснено кілька розвідувальних операцій проти СРСР, для організації яких сотник особисто виїжджав до Луцька.

1936 року роботу другого відділу українського Генштабу було згорнуто. Причинами стали зменшення фінансової підтримки петлюрівської еміграції з боку польської влади, загальна втома УНРівського середовища від поразок у протистоянні з радянськими спецслужбами й активізація боротьби проти інших політичних течій – передусім ОУН, що стрімко набирала популярності. Втім,

попри формальне припинення діяльності окремого розвідувального органу, на шпигунстві було рано ставити хрест: емісари ДЦ УНР в екзилі з різних країн регулярно інформували своїх очільників про стан справ у відповідній українській громаді й, по змозі, про події в УСРР, про які їм стало відомо.

Про те, що УНРівські лицарі плаща й кинджала продовжували бути головним боєм для червоних, свідчить листування радянських спецслужб із їхньою закордонною агентурою. Більшовики навіть спробували перевірявати вже згаданого Всеволода Змієнка, якого характеризували так: «Він доволі врівноважений і не належить до крайнього петлюрівського крила».

Змієнко не заслплений зоологічним шовінізмом і здатен підходити до оцінки петлюрівської діяльності об'єктивно, навіть критично. Поляків він не любить». Для цієї спецоперації чекісти хотіли використати генералового сина Олега, який залишився в Союзі. Олега розшукали й заарештували, а потім почали підшукувати спосіб виведення його за кордон як свого агента, який не викликав би підозр у батька. Втім, 1938 року генерал Змієнко помирав, й ця комбінація НКВД провалюється.

Іван ГОМЕНЮК,
історикОпубліковано у виданні
«Локальна історія».
Сайт «Аргумент»,
19.02.2025.Володимир Мурський
(1888 – 1935).
Фото: wikipedia.org

Тінь мюнхенської змови знову нависла над нами

Як це відбувалось 86 років тому: Мюнхенська угода і доля України

Мюнхенська змова стала кульмінацією політики «умиротворення» Гітлера, а досягнута угода вважається хрестоматійним прикладом дипломатичного безсилля західних демократій, потурання агресорові та наруги над основоположним принципом державного суверенітету.

Минуло багато років, але ефективних мирних засобів протидії країні-загарбниці так і не винайшли.

Дві Судетські кризи

На 1938 рік німці становили близько чверті населення Чехословаччини. Абсолютна більшість з них компактно мешкали в Судетській області – промислово розвинуеному регіоні, багатому на корисні копалини. Нацисти, прийшовши до влади в Німеччині, почали системну роботу з розпалювання серед них античеських настроїв і прагнення «возз'єднатися» з історичною батьківщиною. Виразником таких настроїв стала Судетсько-німецька партія Конрада Генляйна. З плином часу вона перетворилася на справжню «п'яту колону» Третього Райху в Чехословаччині (чим не «Русское единство» Сергія Аксьонова в Криму напередодні подій 2014 року?).

Мюнхенська змова. Адольф Гітлер і Конрад Генляйн. Нацистська поштівка, фотомонтаж. З сайту delcampe.net

У березні 1938-го Німеччина здійснила аншлюс Австрії, що мав дуже багато спільних рис із російською анексією Криму. Одразу після цього Генляйн прибув до Берліна. Своєю наступною жертвою Гітлер обрав Чехословаччину, тому відчув нагальну потребу домовитися зі своїм спільником про координацію дій.

24 квітня 1938 року на з'їзді у Карлових Варах Судетсько-німецька партія висунула вимоги до пражського уряду: надати німцям якнайширшу автономію і чітко визначити її територію, всіх чиновників-чехів на цих землях замінити на німців, надати повну свободу для нацистської пропаганди в усій Чехословаччині. На базі партійної служби безпеки була сформована німецька служба безпеки в Судетській області, членів якої готували до здійснення терактів і заворушень. Одночасно нацистська Німеччина почала концентрувати війська на чехословацькому кордоні. Проте пражський уряд також наказав передислокувати свої війська в прикордонні райони. На підтримку Чехословаччини виступили Франція і СРСР, які мали з цією країною договори про взаємодопомогу.

Тоді Гітлер почав діяти дипломатичними методами, намагаючись позбавити Чехословаччину міжнародної підтримки та ініціювати її дезінтеграцію мирним шляхом. При цьому він повсякчас демонстрував готовність збройним шляхом «захистити інтереси» німецької

меншини в Чехословаччині.

На користь Гітлера зіграла й та обставина, що Польща і Угорщина також мали територіальні претензії до Чехословаччини. І він охоче підтримав їхні вимоги (точнісінько так само, як Росія у 2014-му пропонувала цим самим країнам взяти участь в розподілі України). Переговори між пражським урядом і Судетсько-німецькою партією тривали кілька місяців, але виявилися тільки марним гаянням часу.

Мюнхенська змова. Бойовики судетсько-німецького ополчення святкують приєднання краю до гітлерівської Німеччини. Фото з фондів Bundesarchiv

Франція і Велика Британія на словах підтримували Чехословаччину, проте найбільше боялися великої

партія, СС, німецький вермахт (абсолютна аналогія з проросійськими бойовиками на Донбасі). За два тижні активної діяльності на території Чехословаччини «добровольці» здійснили 239 терактів. Унаслідок них 110 осіб загинули, 50 дістали поранень і 2029 були силоміць вивезені до Німеччини. Обстановка загострілася до краю.

Мюнхенська змова

29 – 30 вересня в мюнхенському будинку «Фюрербюро» відбулася доленосна конференція. В ній взяли участь глави урядів чотирьох країн – Німеччини (Адольф Гітлер), Італії (Беніто Муссоліні), Франції (Едуард Даладьє) і Великої Британії (Невілл Чемберлен). Близько 1 години 30 хвилин ночі 30 вересня вони підписали договір. Делегацію Чехословаччини ознайомили з його змістом постфактум.

Мюнхенська змова. Невілл Чемберлен приязно вітається з Адольфом Гітлером. Фото з сайту belprauda.org

Мюнхенська змова. Невілл Чемберлен, Едуард Даладьє, Адольф Гітлер, Беніто Муссоліні і Галеаццо Чіано перед підписанням Мюнхенського договору. Фото з фондів Bundesarchiv

Угода передбачала відторгнення від Чехословаччини і передання Німеччині в термін з 1 до 10 жовтня Судетської області з усіма укріпленнями, обладнанням та озброєнням, шахтами, фабриками, заводами, залізницями, запасами сировини (понад 40 тисяч квадратних кілометрів із населенням до 4 мільйонів осіб).

На додачу, Чехословаччина зобов'язувалася протягом найближчих трьох місяців задовольнити територіальні вимоги Польщі й Угор-

Невілл Чемберлен демонструє співвітчизникам декларацію, яку він підписав разом із Гітлером. Аеродром Хестон (Лондон), 30 вересня 1938 року. З сайту livejournal.com

щини. Учасники Мюнхенської угоди гарантували нові чехословацькі кордони проти неспровокованої агресії. Протягом чотирьох тижнів Чехословаччина мала звільнити з лав збройних сил і поліції всіх судетських німців, які б того побажали, а також випустити на свободу тих, кого ув'язнили за політичні злочини.

Того ж дня, 30 вересня, Чемберлен і Гітлер підписали британсько-німецьку декларацію про «бажання наших народів ніколи більше не воювати один проти одного» і методом консультацій «сприяти забезпеченню миру в Європі». Дещо пізніше, 6 грудня 1938 року, в Парижі подібну декларацію підписав міністр закордонних справ Франції Жорж Бонне зі своїм німецьким колегою Йоахімом фон

СРСР міг прийти на допомогу лише у випадку, якщо першою те саме зробить Франція. По-друге, польський уряд категорично відмовився пропустити через свою територію Червону Армію для надання допомоги Чехословаччині. Адже всі чудово розуміли – Сталін використає таку прекрасну нагоду для встановлення прокомуністичних режимів і в Польщі, і в Чехословаччині, і, за можливості, в усій Центральній Європі.

До того ж, втручання СРСР зашкодило би загарбницьким планам самої Польщі. Скориставшись умовами Мюнхенського договору, на початку жовтня 1938 року поляки анексували Заолжя (частину Тешинської Сілезії) та невеликі райони Північної Словаччини сукупною площею понад тисячу квадратних кілометрів із населенням понад 250 тисяч осіб.

Отже, лідери західних демократій разом із нацистським і фашистським диктаторами грубо порушили суверенітет Чехословаччини та розподілили її територію без згоди її ж уряду. Франція і Велика Британія

Вступ гітлерівців до Судетської області. Місто Жатець (Заац), жовтень 1938 року. Фото з фондів Bundesarchiv

Ріббентропом. У ній виволося також про те, що між Францією і Німеччиною більше немає жодних територіальних суперечок, і обидві сторони «урочисто визнають в якості остаточного той кордон між їхніми країнами, який існує нині».

Радянський Союз висунув свої війська до західних кордонів, демонструючи готовність бути цимто стати на захист суверенітету Чехословаччини. Однак, по-перше, за умовами радянсько-чехословацького договору,

дбали винятково про власні інтереси, вважаючи, що пожертвувавши Чехословаччиною можна відвернути початок великої війни. Чемберлен, шойно його літак приземлився в Лондоні, заявив: «Я привіз мир нашому поколінню».

Насправді, він зміг відтермінувати початок Другої світової війни на 11 місяців. Гітлер після Мюнхенського договору міг би триумфувати – але в дійсності він був украй роздратований, бо вже підготувався до війни і планував одразу захопити принаймні всю Чехію.

Із цим довелося почекати ще п'ять місяців. Далі була німецька анексія Клайдського краю Литви, італійська окупація Албанії, зрештою – напад Німеччини на Польщу. Аж тоді Велика Британія і Франція наважилися оголосити Німеччині війну. Й аж тоді з'ясувалося, що Вінстон Черчилль мав рацію:

«Якщо країна, обираючи між війною і безчестям, обирає безчестя, вона отримує і війну, і безчестя».

Розділ Чехословаччини у 1938–1939 роках. Мапа з сайту memory.gov.ua

Тінь мюнхенської змови знову нависла над нами

Як це відбувалось 86 років тому:
Мюнхенська угода і доля України

9 Мюнхенська змова. Українське питання
Мюнхенська угода стала справжнім нокдауном для празького уряду. Йому довелося визнати автономію Словаччини і Підкарпатської Русі. Так у жовтні 1938 року українське Закарпаття нарешті здобуло довгоочікуване самоуправління, гарантоване ще Сен-Жерменським договором 1919 року. Після двотижневого перебування при владі мадярофілів і москвофілів, уряд автономії очолив авторитетний український діяч Ав-

Отець Августин Іванович Волошин. Президент Карпатської України

густин Волошин.

Але за тією ж Мюнхенською угодою, право на свій «шматок» Чехословаччини здобула й Угорщина. Тому вже 2 листопада 1938 року в Бельведерському палаці Відня відбувся так званий «арбітраж». На ньому Йоахім фон Ріббентроп зі своїм італійським колегою Галеаццо Чіано (зятком Муссоліні) передали Угорщині південні райони Закарпаття і Словаччини. Закарпатська автономія втратила понад 1500 квадратних кілометрів із населенням близько 170 тисяч осіб. До складу Угорщини перейшли найбільші міста краю – Ужгород, Мукачеве, Берегове. Урядові Волошина довелося переїхати в Хуст.

15 березня 1939 року Союз у Хусті, дізнавшись про німецьку окупацію всієї Чехії та проголошення самостійності Словаччини, проголосував за створення незалежної держави під назвою Карпатська Україна. Президентом став Августин Волошин, прем'єр-міністром – Юліан Ревай, головою Союзу – Августин Штефан. Державними сим-

Регент Угорщини Міклош Горті на чолі угорських військ вступає до словацького міста Кошице, листопад 1938 року.
Фото з сайту wikimedia.org

волами стали синьо-жовтий прапор, гімн «Ще не вмерла України...», герб із зображенням червоного ведмеда, синіх і золотих смуг і тризуба з хрестом на середньому зубі. Проте найближчими днями Угорщина з санкції Гітлера окупувала Карпатську Україну.

До речі, поява на мапі світу Карпатської України занепокоїла Сталіна і його посіпака. Адже існування навіть крихітної незалежної Української держави могло призвести до посилення антибільшовицького визвольного руху в Радянській Україні. Виступаючи на XVIII з'їзді ВКП(б) у березні 1939 року, Джугашвілі спробував висміяти Карпатську Україну, порівнявши її з Радянською, як «москву зі слоном».

Мюнхенська змова. Post scriptum

Доля мюнхенських підписантів добре відома.

Невілл Чемберлен помер від раку кишківника через два роки, встигнувши побачити остаточний крах своєї політики «миротворення» агресора, коли німецькі бомби вже падали на Лондон.

Едуард Даладье, який понад усе мріяв про мир і збереження територіальної цілісності Франції, дочекався німецької окупації і п'ять років провів в ув'язненні – зокрема, в концтаборі Бухенвальд.

Беніто Муссоліні був схоплений і розстріляний італійськими партизанами 28 квітня 1945 року, а його тіло вивісили за ноги на глум натовпу в Мілані.

Адольф Гітлер через два дні після того у «фюрербункері» посеред оточеного Берліна наклав на себе руки.

Ще через 11 днів його судетський поплічник **Конрад Генляйн** у чеському Пльзені розбив окуляри і склом перерізав собі вени.

Після війни анексовані землі повернули Чехословаччині (окрім Закарпаття, яке відійшло до СРСР). Доля судетських німців виявилася сумною. Чехи прагнули помститися їм за розвал своєї країни. Понад три мільйони осіб депортували до Німеччини і Австрії, 15 – 20 тисяч із них при цьому загинули. Відбувалися масові розстріли, згвалтування, пограбування цивільного населення. Траплялися навіть випадки вбивства немовлят.

Певні висновки з цієї трагічної історії світове співтовариство, всетаки, зробило. 27 березня 2014 року 100 країн світу (52% членів ООН) засудили російську анексію Криму. Понад 40 держав запровадили політичні й економічні санкції проти країни-агресора. Та на цьому, наразі, все.

Чи не повториться історія зараз, коли світ (в особі Європи та особливо Америки Трампа) розміняє шмат України на «мир» із Росією, наївно думаючи, що російський дик-

татор Путін заспокоїться і не простягне свої лапи ані до Балтії, ані до Польщі, ані до інших країн?

Владлен МАРАСВ
Опубліковано у виданні
«Український інтерес»
Сайт «Аргумент», 13.02.2025

Розсекречені архіви радянських спецслужб

Шифротелеграма КДБ СРСР із Бонна

У розсекречених архівних документах Служби зовнішньої розвідки України неодноразово трапляються згадування про проведення провідними діячами українського національно-визвольного руху нарад у Мюнхені для коригування стратегії і тактики подальшої боротьби за відновлення незалежності України.

Такі заходи резидентура КДБ СРСР у Бонні намагалася відстежувати і доповідати про них у Москву для вжиття відповідних заходів. Яскравим свідченням того, що саме з тих заходів викликало найбільше занепокоєння і роздратування радянських спецслужб, є шифротелеграма, датована листопадом 1985 року.

Після завершення Другої світової війни на території Федеративної Республіки Німеччина продовжували діяти громадсько-політичні партії та організації української еміграції. Чи не найбільше – у Мюнхені, де оселилися Степан Бандера, Лев Ребет, Ярослав Стецько, Степан Ленкавський, Микола Капустянський та інші діячі. Для стеження за ними і планування їхнього вбивства регулярно надсилали агентів-бойовиків КДБ. Так само впроваджували агентуру в близьке оточення лідерів ОУН та інших партій, щоб вивідувати плани й наміри.

Особливо органи КДБ цікавили відомості про проведення конспіративних нарад, з'їздів, конференцій. Серед архівних документів є згадування та агентурні звіти про такі заходи. Зокрема про проведення в лютому 1946 року у Мюнхені Третьої ширшої наради Закордонного Центру ОУН, на якому зі звітом про попередню діяльність виступав С. Бандера і був озвучений «начерк загального плану дальшої діяльності». Йшлося і про міжнародну ситуацію в контексті вирішення українського питання. Друга світова війна характеризувалася як типова імперіалістична війна за території, ринки збуту та бази сировини. Обговорювалися можливі шляхи тиску на СРСР для його розпаду і визволення поневоєних народів.

У наступні роки інформація про подібні заходи так само регулярно надходила до Москви.

Одним із прикладів того, в яких формах це подавалося, є шифротелеграма під назвою «Про екстремістську, підбурювальну політику ЗЧ ОУН». Вона датована 29 листопада 1985 року і підписана резидентом КДБ у Бонні. Із Москви її переслали до Києва. У ній міститься така примітка: «Передається телеграма із Бонна за вказівкою тов. Крючкова (ПГУ)». Йдеться про керівника Першого головного управління (зовнішня розвідка) КДБ СРСР Володимира Крючкова.

У шифротелеграмі зазначається, що лідери Закордонних частин ОУН «із новою силою розгортають підбурювальну воро-

жу кампанію проти СРСР, його зовнішньої і національної політики», що вони виробили нову стратегію і висувують у зв'язку з цим низку вимог перед Заходом. «...Вони на основі псевдоаналізу історичних подій довоєнного, воєнного і сучасного періодів, – зазначається в документі, – з наклепницьких, різко антирадянських позицій прагнуть нав'язати західній громадськості і керівникам західноєвропейських країн недовіру до мирних ініціатив СРСР, його миролюбної зовнішньої політики, провокують їх на загострення відносин з Радянським союзом. Особливу злість у лідерів ЗЧ ОУН викликали Женевські переговори на найвищому рівні. Вони стверджують, що сподівання на зміни «загарбницької» політики СРСР з приходом нового керівництва нерезальні, і що єдиним виходом є «перемога над Радянським союзом збройним шляхом».

Далі у шифротелеграмі йдеться про те, що лідери ЗЧ ОУН розробили таку собі «нову психостратегію», на підставі якої висувують перед західними країнами низку вимог, щоб уберегтися від наростання загрози з боку радянської імперії.

Серед цих вимог є доволі цікаві з позицій сьогодення положення, а саме:

– «Анулювати Хельсинські домовленості як такі, що не відповідають основним принципам боротьби за права людини. Гарантування прав особистості має забезпечуватися суверенітетом нації з демократичним державним ладом, а не вимогою про дотримання прав людини в «тоталітарній, окупаційній, імперській системі».

– У межах «психостратегії» Заходу повинна висуватися вимога подальшого нарощування ядерного потенціалу незалежної від позиції Радянського союзу, оскільки саме цей чинник має першочергове значення у боротьбі «за звільнення поневоєних народів»...

– У своїй військово-політичній стратегії Заходу слід керуватися тим, що СРСР становить собою «російську імперію, яка є багатонаціональною, насильницькою великодержавною країною, створеною завдяки терору, обману, збройному насильству».

– «Психостратегія», за задумом ЗЧ ОУН, передбачає висування вимог про виконання резолюцій ООН 1960 – 1972 рр. про деколонізацію всіх імперій, зокрема й «російської імперії», а також виконання резолюції конгресу США (№ 86 – 90) 1959 р. стосовно поневоєних націй, яка закликає уряд США підтримувати визвольну боротьбу за самостійність і демократичні права України, Литви, Латвії, Естонії, Білорусії, Польщі, Угорщини, Чехословаччини, Болгарії, Румунії, Туркестану, Грузії, Азербайджану, Вірменії та інших «поневоєних радянсько-російським імперіалізмом народів».

– Лідери ратують за те, щоб

Захід виробив універсальну стратегію проти «історичної російської імперсько-комуністичної політики, спрямованої на завойовання світу», утворив при НАТО або Пентагоні спеціальний «департамент психостратегії», до складу якого мали б увійти представники «визвольних рухів поневоєних більшовизмом націй», і службу, яка займалася б організацією повстанських або визвольних воєн за зразком Афганістану або УПА, створив так звану «Академію свободи» на противагу Університету імені П. Лумумби в Москві з метою глибокого вивчення проблематики визвольної боротьби «поневоєних націй», їх духовності, культури, філософської системи, а також підготовки відповідних кадрів.

– Претендуючи на цілковиту обізнаність і об'єктивність в оцінці економічного становища СРСР, лідери ЗЧ ОУН прагнуть переконати Захід у тому, що ініціативи СРСР щодо скорочення ядерної зброї нібито продиктовані його нездатністю конкурувати в гонці озброєнь через «деградаційний стан економіки, низький рівень розвитку технологій, електроніки, мікроелектроніки тощо». Щоб дійсно мати успіх, Захід, за оцінками ЗЧ ОУН, має припинити кредитування, постачання обладнання, технологій і тим самим «змусити Москву відмовитися від подальшого озброєння».

– Висувуючи гасло «воювати проти комунізму необхідно на його території», лідери ЗЧ ОУН вимагають від Заходу розробки «Далекосяжної універсальної стратегії боротьби проти СРСР, центральне місце в якій має бути відведене «поневоєним націям і народам».

Відтак ішлося про гарантування безпеки в Європі і світі, про загрози цій безпеці з боку СРСР, лунали застереження до світової громадськості, почасти доволі несподівані, різкі й категоричні, які сприймалися порізно. Одні не сприймали їх надто серйозно і вважали, що українські представники занадто перебільшують, інші, в особі КДБ і кремлівського керівництва, вбачали загрозу для себе саме з боку цих еміграційних центрів. З огляду на це у шифротелеграмі міститься такий висновок: «Рекомендувати українській філії здійснити комплекс активних заходів з компрометації ЗЧ ОУН та інших українських націоналістичних формувань, які перебувають під її впливом».

З роками час розставив необхідні акценти в цій риторичній протистоянні. Але проблеми не зникли. Тож необхідно зробити висновки з минулого.

Джерело: Галузевий державний архів Служби зовнішньої розвідки України, Фонд 1, Справа 13091, Том 5, Аркуші 71 – 75).

Сайт «Аргумент», 14.02.2025

Про останніх українських повстанців

Історик і сержант 13 бригади «Хартія» Володимир Бірчак у Луцьку провів публічну лекцію про останніх повстанців 1960 – 1967 років. Він шість років працював заступником директора архіву СБУ в Києві. Під час займання посади багато часу присвятив дослідженню документів про життя націоналістів. Сам історик виріс у родині повстанців.

Вважається, що останній бій українських націоналістів проти «советів» відбувся 14 квітня 1960 року. Серед бійців були Петро Пасічний «Чорний», його дружина Марія Пальчак «Стефа» і Олег Цетнарський «Іван молодший». За словами історика, вони діяли на стику Тернопільської та Івано-Франківської областей: акцію проводили в одній області, а криївку тримали в іншій. Та зрештою і їх викрили.

Також історик поділився історією про «бурякових робінгудів» – Миколу Поголоду та його побратима, з яким переховувався на Закарпатті. У 1963 році вони прийшли на територію Тернопільської області й викрали з місцевого колгоспу вантажівку, перевдягнулися у робочий одяг і їздили по колгоспних полях, збираючи цукровий буряк. Овочі завозили в село і роздавали людям. Вже коли вони збирались повернутися на Закарпаття, їх виявив відділ КДБ. Чоловіки прийняли бій, в якому загинули.

Історик зауважив, що наразі відомо лише 30-40% про життя повстанців після шістдесятих років. Усе тому, що коли КДБ знищував документи в 1990 – 1991-их, то зруйнували весь науково-довідковий апарат. Тому знайти потрібні документи серед тисячі інших вкрай складно.

Виставка старовинних світлин Криму

зв'язок із рідною землею.

Вхід на фотовиставку вільний. Подію організовано ГО «Крим-SOS» за підтримки медіаініціативи Crimea Daily та команди Кримського дому. Адреса: Кримський дім, Київ, вул. Омеляновича-Павленка, 9

У Києві 25 лютого у Кримському домі відкрито фотовиставку старовинних світлин Криму YILLAR VE YOLLAR. Більшість датована періодом між 1900 та 1925 роками. Виставка допоможе відновити історичну пам'ять, демонструючи справжній Крим початку ХХ століття та формуючи правдивий образ півострова на протиположному спотвореному пропагандою.

Організатори виставки наголосили, що мотивації, закладені у проєкт, – не лише про колективну пам'ять, а й про особисті історії, зокрема тугу за домом та намагання зберегти

У Гарварді відкрили виставку, присвячену репресованим та вбитим українським науковцям

Мета виставки Freedom in the equation – показати науковий потенціал України, втрачений внаслідок російських геноцидних війн, а також висвітлити внески українських вчених у глобальну науку, що довго перебували поза світовою увагою.

Спеціально для виставки офіційний художник Нобелівської премії Ніклас Елмхед створив портрети десятих талановитих українських науковців, репресованих чи вбитих у різний час: від арештованої в СРСР біологині Валентини Радзимовської до загиблого солдата Збройних сил України, біофізика Біжана Шаропова. Текст виставки підготувала Олеся Павлишин, головна редакторка науково-популярного медіа «Куншт», у співпраці з інтернет-порталом «Моя наука» та проєктом «Українські вчені на війні». Десять українських науковців і науко-

виць для виставки відібрали Олексій Болдирєв, молекулярний біолог та засновник порталу «Моя наука», і Христина Семерин, літературознавиця й публіцистка.

На виставці представлені: Григорій Левитський, цитогенетик і ботанік; Валентина Радзимовська, біологиня; Володимир Правдич-Немінський, нейрофізіолог; Михайло Кравчук, математик, засновник школи українських конструкторів ракетної та космічної техніки; Лев Шубников, фізик низьких температур; Володимир Колкунов, вечний-агроном, селекціонер; Ганна Закревська, геологиня; Біжан Шаропов, біолог, популяризатор науки; Василь Кладько, фізик; Людмила Шевцова, біологиня.

«Українські науковці, зображені на портретах авторства офіційного художника Нобелівського комітету, ніколи не

отримають Нобелівської премії. Найочевидніша причина цього — їх убили до того, як вони змогли повністю реалізувати свій потенціал. Немає спеціального терміна для вбивства науковців або інтелектуалів, але це злочин, скоєний більшовицьким та російським режимами, і він повинен бути визнаний як такий і переслідуваний, незалежно від того, чи існує для цього юридичний термін», зазначив директор Гарвардського українського наукового інституту Сергій Плохій.

Виставка триватиме з 10 лютого по 10 березня у Harvard Science Centre (1 Oxford St, Cambridge, MA) та буде експонуватися на мистецькій стіні центру (Art Wall).

Виставку супроводжуватимуть кураторські екскурсії, організовані разом з Українським науковим інститутом Гарвардського університету.

Календар всесвітньої історії

- 7 березня**
1876 – американський винахідник Александр Белл отримав патент на телефон.
- 8 березня**
1946 – так званий церковний собор у Львові проголосив «скасання Берестейської унії 1596 року», якою була утворена українська греко-католицька церква.
1940 – народився український кінорежисер Леонід Осика.
1942 – помер третій чемпіон світу з шахів (1921 – 1927) кубинець Хосе Рауль Капабланка.
- 9 березня**
1814 – народився Тарас Шевченко.
1918 – більшовики перенесли столицю Росії з Петрограда в Москву.
1918 – у Мінську Всебілоруський з'їзд проголосив створення незалежної Білоруської Народної Республіки.
- 10 березня**
1865 – у Перемишлі (Польща) під час шевченківського концерту відбулося перше публічне виконання пісні «Ще не вмерла Україна» Михайла Вербицького на слова Павла Чубинського, що згодом стала національним гімном.
- 11 березня**
1702 – вийшла у світ англійська газета «Дейлі курант», перша щоденна газета світу.
1985 – Генеральним секретарем ЦК КПРС обраний Михайло Горбачов.
- 12 березня**
1917 – Лютнева буржуазно-демократична революція в Росії (27 лютого за старим стилем). Уранці почалося збройне повстання солдатів Петроградського гарнізону. Солдати ухвалили рішення приєднатися до робітників, які напередодні вийшли на маніфестації та влаштували загальний страйк. Державна Дума створила Тимчасовий комітет під головуванням Родзянкі. У ніч на 13 березня (28 лютого) Тимчасовий комітет оголосив, що як уряд бере владу у свої руки. Імператор Микола II відкрікся від престолу. Кінець монархії.
1923 – американський радіоінженер Лі Де Форест продемонструє «фонофільм» – перше звукове кіно.
1999 – Польща, Чехія та Угорщина стали членами НАТО.
- 13 березня**
1961 – більше 1500 мешканців Куренівки в Києві загинули після прориву дамби й затоплення району потоком із відходів виробництва Петровських цегляних заводів.
- 14 березня**
1914 – льотчик Петро Нестеров здійснив перший авіапереліт з Києва до Одеси
1923 – Рада Послів держав Антанти ухвалила остаточне рішення про приєднання Східної Галичини й Західної Волині до Польщі, визнавши їх анексію
1990 – з'їзд народних депутатів СРСР прийняв закон, яким уведена посада президента СРСР і скасовано однопартиїстність
Народилися: 1804 – Йоган Штраус, австрійський композитор; 1879 – Альберт Ейнштейн, видатний фізик, лауреат Нобелівської премії 1921 року; 1891 – Амвросій Бучма, видатний український актор.
- 15 березня**
44 до н. е. – під час засідання сенату змовники вбили римського імператора Гая Юлія Цезаря.
1892 – у США винахідник Джесс Рено запатентував ескалатор.
- 16 березня**
1960 – у Нью-Йорку представлено перший автомобіль на сонячних батареях.
- 17 березня**
1874 – народився Августин Волошин, український громадський і політичний діяч, священник, президент Карпатської України (1939). Помер у в'язниці в Москві 1945 р.
1917 – у Києві за участю українських політичних партій, військовиків, робітників, духовенства, кооператорів, студентства, громадських і культурних організацій оголошено про утворення Української Центральної Ради. Головою УЦР заочно обрано Михайла Грушевського. Згодом УЦР стане парламентом незалежної України.
- 18 березня**
1596 – король Сигизмунд III переніс столицю Польщі з Кракова до Варшави.
1921 – більшовицькі війська під командуванням Тухачевського взяли штурмом повсталі Кронштадт, придушивши виступ незадоволених радянською владою. Тисячі людей розстріляли.
- 19 березня**
Народилися: 1864 – Василь Липківський, український церковний діяч, перший митрополит Київський і всієї України відродженої 1921 р. УАПЦ, страчений у 1937 р. за присудом НКВС; 1895 – Максим Рильський, український поет; 1904 – Марко Вороний, український поет і перекладач, репресований і розстріляний на Соловках.
- 20 березня**
Народилися: 1632 – Іван Мазепа, видатний український політичний, державний і громадський діяч; 1828 – Генрік Ібсен, норвезький драматург.

У рамках польського гранту фінансують реставраційні роботи у трьох костелах України

Міністерство культури і національної спадщини Польщі виділило гранти в рамках програми «Охорона культурної спадщини за кордоном» на 2025 рік, якою опікується Національний інститут польської культурної спадщини за кордоном «Полоніка». «Фінансування отримає 31 проєкт. Це означає, що наступні витвори мистецтва повернуть собі колишню красу. Програма також уможливить продовження вже розпочатих проєктів. Іноді це рятувальні роботи, без яких пам'ятки були би безповоротно втрачені», повідомив Інститут «Полоніка».

Фінансування отримають, зокрема, три проєкти, яку реалізують у Волинській області.
Орден братів Пресвятої Діви Марії з гори Кармель Польської провінції Святого Йосифа завдяки підтримці Міністерства культури і національної спадщини РП здійснить другий етап ремонтних робіт у костелі Святих Йоакима та Анни у Володимирі. Фінансування цих робіт заплановане також у 2026 році.

Другий етап ремонтно-реставраційних робіт завдяки гранту польського Мінкульту проведуть і в костелі Пресвятої Трійці в Любомлі. Цей проєкт реалізує Фондація партнерства для Центрально-Східної Європи.

Ще один об'єкт у Волинській області – колегіальний костел Святої Трійці в Олиці. Фондація культурної спадщини проведе тут десятий етап рятувально-реставраційних робіт.

У Тернопільській області продовжиться порятунок костелу Пресвятої Трійці в Підгайцях. Це буде другий етап робіт, запланованих Товариством «Робимо, що можемо».

Крім того, фінансування отримають проєкти, які польські фундації реалізують у Литві, Латвії та Грузії.

У Полтаві нарешті демонтували пам'ятник Петру I: дивно, що він так довго стояв

У Полтаві демонтували пам'ятник російському імператору Петру I, який стояв перед музеєм Поле Полтавської битви.

Пам'ятник демонтували за кошти меценатів. Раніше Міністерство культури та стратегічних комунікацій України вилучило пам'ятник з Державного реєстру нерухомих пам'яток. Монумент перемістили з постаменту до музейного фонду «Поле Полтавської битви».

На жаль, у славному козацькому українському місті Полтава і досі в суспільному просторі експозиції, пам'ятки, що прославляють Полтавську битву 1709 року. В ній російські війська царя Петра I перемогли війська короля Швеції Карла XII і його союзника гетьмана України Івана Мазепи. Це значною мірою посприяло подальшому знищенню української Гетьманської держави і повній окупації України московитами. В часті комуно-радянсько тоталітарної імперії СРСР Полтавську битву всіляко прославляли. Але чомусь так довго викорінюється це прославляння навіть в час російської агресії проти України.

У Маріуполі російські окупанти відкрили музей радянського ідеолога Жданова

В окупованому Маріуполі у будівлі Музею народного побуту окупанти відкрили музей радянського ідеолога Андрія Жданова. Відкриття музею окупанти приурочили до 80-річчя «Великої перемоги», він став філією Музею оборони та блокади Ленінграда.

У залах демонструється біографія радянського партдіяча Андрія Жданова, який народився у Маріуполі, був ініціатором ідеологічної кампанії спрямованої проти діячів науки та культури, що отримала назву «ждановщина». У 1948 році радянські діячі перейменували Маріуполь на Жданов, а у 1989-му Маріуполі повернули його історичну назву. Андрій Жданов брав участь у організації репресій. У роки Великого терору він особисто візував розстрільні списки.

Григорій Честахівський

Одним із найбільших осередків української культури та мистецтва XIX ст. була садиба Тарновських у Качанівці. Гостинність і щедрість господарів, їх меценатська, колекціонерська, культурно – просвітницька діяльність сприяли широкій славі садиби й притягували до себе кращих представників культури та мистецтва. Пам'ятні місця Качанівської садиби й сьогодні нагадують про перебування в ній Т. Шевченка, М. Голя, М. Глінки, І. Рєпіна та ін.

Особливе значення серед таких меморіальних місць займає куточок, де знаходиться могила – курган одного з найближчих приятелів Т. Г. Шевченка останніх років життя, палкого прихильника та шанувальника Кобзаря, українського художника Григорія Миколайовича Честахівського.

Він був одним з найближчих друзів поета, а в останні роки життя – його духівником. Саме тому Товариство українців в Петербурзі доручило організацію перепоховання праху Шевченка йому. Григорій Миколайович наполіг на похованні Т. Шевченка в Каневі – на Чернечій горі. По всьому шляху слідування труни з тілом Честахівський ретельно замальовував сцени тієї сумної подорожі. Після траурної процесії він залишився впорядковувати могилу Кобзаря.

Палким шанувальником Т. Шевченка був і господар Качанівки В.

В. Тарновський-молодший. Тарновський мріяв перетворити садибу на такий собі пантеон, перевезти і поховати всіх визначних українців, і в першу чергу, звичайно, Т. Шевченка. Тарновський запропонував обрати місцем поховання Шевченка свій маєток. Та пропозицію відхилили.

Згідно останньої волі Т. Шевченка, було вирішено поховати його на Чернечій горі, поблизу міста, де він мріяв побудувати хату та оселитися ще за життя. І вірний побратим, Г. М. Честахівський, виконав волю покійного друга. У 1884 році В. Тарновський встановив на могилі Т. Шевченка великий чавунний хрест, зроблений за власним проектом. Гліб Лазаревський так писав про цю подію: «Коли поета поховали на Чернечій горі... Василь Тарновський був одним із головних ініціаторів того, щоб Полтавське губернське земство взяло на себе обов'язок опікування могили поета. По суті ж це опікування перейшло до Тарновського, він своїм коштом привів могилу до цілковитого порядку, встановивши на ній величезного хреста, який видно було далеко з Дніпра».

Прихильне ставлення до пам'яті Т. Шевченка, невтомна діяльність по вшануванню імені поета, зробили Г. М. Честахівського і тодішнього господаря Качанівки В. В. Тарновського-молодшого однодумцями.

1888 року Г. М. Честахівський відвідав Качанівку, залишивши 21 квітня автограф у фамільному альбомі Тарновських. Його підпис в альбомі автографів «Качанівка» знаходиться під номером 475. Тоді ж Василь Васильович-молодший показує куточки в парку, пов'язані з перебуванням Шевченка в садибі. Показав він, звичайно, і те чарівне місце, де поет нібито-то вигукнув у захопленні: «Як умру, то тут поховайте мене».

Можливо, вже тоді 68-літній Григорій Миколайович виявив бажання бути похованим в тині качанівського парку і поділився своїм бажанням з господарем.

Інформація про Г. М. Честахівського, та обставини його перебу-

вання у садибі в цілому базується на спогадах племінника Василя Васильовича-молодшого – Михайла Володимировича Тарновського. Саме він є автором хрестоматійної публікації про Качанівку в журналі «Столиця і усадьба» за 1915 рік. Як і всі представники славного роду Тарновських, був людиною освіченою, вільно володів п'ятьма мовами, всебічно обдарованою, займався живописом, писав вірші, гарний белетрист і дослідник. І зараз майже всі історики, літератори, ті, хто пише про Тарновських, спираються на статті та рукописи М. В. Тарновського.

Протягом кількох років йому доводилося зустрічатися з Григорієм Миколайовичем у Качанівці. Ось що він пише: «У нашій сім'ї його дуже любили й називали Дідом. Він був дуже тихий, відлюдний старий, густі сиві брови надавали його обличчю суворості, якої не було в його характері. Він був напрочуд добрий і чуйний. Мовчазної вдачі, він увесь оживав, обличчя його сяяло за першого ж слова розмови про незабутнього товариша. Життя в Качанівці провадив усамітнено, товаришував із слугами і околицьними селянами, і серед тих, і серед тих, мав велику любов і популярність».

Вдагнений був своєрідно: на ньому білі штани і такий самий жилет, не першої свіжості; довгополий шуртук старовинного крою. Чоловік високий, хоча дуже зсутулений. Йому, напевне, багато років. У нього невелика голова, зморшкувате, мабуть, колись дуже гарне обличчя. Високе чоло, живі очі з навислими густими бровами і довге сиве волосся. Можна помітити, що дід або сам із собою розмовляє, або декламує, чи, може, щось співає. Він іде повільно. Часом зупиняється, нахилиється, зриває якусь траву і долучає її до того великого оберемка духмянних трав, що лежить у нього на лівій руці. У нашій сім'ї Григорій Миколайович з'являвся за ранковим чаєм, сніданком і обідом, залишався після споживання їжі якийсь час із нами, а потім йшов. Цілоденно він блукав

пагорбами й долинами, збираючи духмяні цілющі трави, увесь заглиблений у свої дорогі спогади, оживляючи їх піснями й віршами великого друга».

Мешкав у кімнаті, де, за словами Василя Васильовича-молодшого, колись жив і Т. Г. Шевченко 1843 р., а потім під час свого надто короткого перебування в Качанівці 1859 р. Вікна цієї кімнати дивилися просто в сад і перед ними височів велетенський, віковий клен. Його стовбур, що складався з чотирьох величезних стовбурів, було стягнуто чотирма товстими залізними кільцями. Сонце ніколи не пробивалося крізь його густе листя, і під цією прохолодною альтанкою спекотними літніми днями мешканці Качанівки проводили час за читанням і роботою. Кімната Григорія Миколайовича являла собою незвичайне видовище: вона була геть завішана і завалена дикими цілющими травами. Ліжко-диван, столи, навіть підвіконня були встелені сухою травою. Стелі не видно – там було простягнуто безперервними рядами мотузки, з яких звисали сухі віники трав. Як він міг спати, та й взагалі жити в таких умовах – незрозуміло. Заходячи до кімнати, ви вже не могли вільно дихати, задихаючись від запаморочливого запаху ефірних масел трав, які тут сохли.

Трави восени він відвозив до Петербурга і продавав там аптекам. Він вважав, що жити самим лише коштом Василя Васильовича, котрий платив йому, пенсію на додаток до тієї мізерної, що отримував від держави, він не може.

Під час однієї з таких поїздок до Петербурга він застудився, захворів так сильно, що його довелося покласти до лікарні, де, прохворівши недовго, й помер 3 квітня 1893 року. Спочатку його поховали на цвинтарі Олександрівської лаври.

В. В. Тарновський перевіз його тіло до Качанівки, і поховав в парку недалеко від галявини з могутнім дубом, улюбленим місцем відпочинку Т. Г. Шевченка. Над прахом Г. Честахівського була насипана майже

такого ж розміру могила, яку у свій час Честахівський насипав над прахом Т. Шевченка у Каневі, а на могилі встановив дерев'яний хрест. Згодом В. В. Тарновський обсадив курган ялинами, що символізували собою траурний вінок.

Заслуга художника в тому, що він зберіг малюнки, офорти й особисті речі Т. Шевченка. Справа в тому, що після смерті Кобзаря, Г. Честахівський був призначений експертом з оцінки художніх творів, що залишилися в майстерні померлого. Він описав художню спадщину, особисті речі Т. Шевченка, списав зі стін майстерні всі записи зроблені олівцем, зберіг це для нащадків, а згодом все це передав у Качанівку В. Тарновському в його знамениту колекцію українських старожитностей, тим самим значно поповнивши один із її розділів, присвячений Кобзареві. Сьогодні всі ці експонати зберігаються в колекції Національного музею Т. Шевченка у Києві та Інституті літератури ім. Т. Шевченка НАН України.

Постать Г. М. Честахівського відіграла значну роль у житті качанівської садиби. Він активно долучився до формування колекційного зібрання В. В. Тарновського-молодшого, зокрема, розділу Шевченкіана. Качанівка стала останнім прихистком для художника, могила якого і сьогодні височіє тут, нагадуючи нащадкам про людину, яка стояла біля витоків створення меморіалу Кобзаря в Каневі. «Настане година, – писав Г. М. Честахівський, коли чистий розум буде людським законом... Тоді могила нашого сердешного Тараса засвітить ясным ширим словом по широкій Україні з високої гори Чернечої, як те сонце своїм ясным світлом». Пророчими виявилися слова Григорія Миколайовича Честахівського.

Людмила КЛОЧКО,
старший науковий співробітник
Національного
історико – культурного
заповідника «Качанівка»

Ніжинський купець Григорій Степанович Дмитренко

Кілька років тому до музею завітала літня пара. Під час розмови з'ясувалося, що Ніна Леонідівна Козлова є праонукою ніжинського купця 2-ї гільдії, потомственого почесного громадянина Ніжина Григорія Степановича Дмитренка. Після цих відвідин замислилася: а чи багато ми знаємо про ніжинське купецтво? На слуху кілька прізвищ – Д'яченки, Дмитренки, Чернови, Йофе, Золотницькі...

Завдяки архівним документам вдалося з'ясувати, що «...сімейство 2-ї гільдії купців Костянтина, Григорія та Якова Степановичів Дмитренко» має в Ніжині глибоке коріння. Їхній дід Семен Федорович Дмитренко та його дружина Мотрона Петрівна числились у «ревізійних казках» купців Ніжина згідно з переписом 1795 р.

Григорій Дмитренко народився 5 серпня 1849 р. Навчався в гімназії, проте повного курсу не закінчив (причини невідомі). Був одружений на Єлизаветі Йосипівні. В сім'ї виховувалося троє дітей: Ольга, Євгенія та Володимир.

Зберігають архівні джерела також відомості щодо майна купецької родини. Її голова успадкував дім та садибне місце площею 1 десятина та 3 десятини городу в Ніжині, 350 десятин землі в повіті. Набути майном були: корпус торгових лавок у Ніжині, 214 десятин землі в повіті, дім двоповерховий кам'яний, оцінений у 15 тис. рублів, кухня, стайні, каретник, 2210 кв. сажнів землі.

До портрета Г. С. Дмитренка додають рис відомості про його громадську діяльність. Неодноразово обирався гласним до міської думи, був старостою Богословської церкви. У 1893 р. був обраний у міську санітарну комісію, го-

ловною турботою якої було забезпечення санітарного стану міста, боротьба з епідеміями холери та віспи. Свого часу був членом комітету з промислового та квартирного податку, торговим депутатом.

У січні 1905 р. на загальних зборах членів Ніжинського відділу Червоного Хреста після обговорення було ухвалено рішення щодо облаштування у місті лазарету для хворих та поранених воїнів, евакуйованих із Далекого Сходу (йшла російсько-японська війна). Приміщення для лазарету надав ігумен Богословського монастиря архімандрит Василій. З лютого по грудень 1905 р. у місті на лікуванні перебувало 75 поранених воїнів. Багато містян зробили пожертви на утримання цього лазарету. Сума пожертв від учителів, церков, офіцерів 42-ї артилерійської бригади, членів дворянського зібрання, купецького клубу становила 2649 руб. Пожертви робилися не тільки грошима, а також продуктами та речами. Купець Г. С. Дмитренко «пожертвував 11 фунтів сала, 13 пудів картоплі, 5 фунтів журавлини, 3 фунти крохмалю, 10 шт. яєць та 3 фунти куличу».

За активну участь у громадському управлінні містом Григорій Степанович був нагороджений срібною медаллю з написом «Усердие» для носіння на шії на Станіславській стрічці.

12 жовтня 1915 р. мировий суддя, губернський секретар Володимир Григорович Дмитренко та його дружина Ніна Миколаївна

хрестили в Іоанно-Богословській церкві свого первістка – донечку Галину (матусю Ніни Леонідівни Козлової). «Восприємниками» були обрані дід дівчинки Григорій Степанович Дмитренко та дворянка Євгенія Миколаївна Садовська.

Революційні події, громадянська війна змусили Г. С. Дмитренка у прагненні врятувати життя сина (нащадка роду) та маленької донечки виїхати на південь, щоб родина сина змогла покинути охоплені бойовими діями території. Але сталася страшна трагедія: син Григорія Степановича загинув (був схоплений на вулиці натовпом озброєних людей, «сп'янілих» від боротьби за рівність, та застрелений). Згорюваний батько з невісткою та крихітною онукою повертається до Ніжина, а згодом переїздить до Києва. За сімейними спогадами, зберігачем яких є Ніна Леонідівна, прадід помер у 1922 чи 1924 році.

На вулиці Шевченка, навпроти входу до міського парку, стоїть двоповерховий будинок – свідок щасливих і трагічних подій у родині ніжинського купця 2-ї гільдії Григорія Степановича Дмитренка.

Наталія ДМИТРЕНКО,
кандидат історичних наук,
заступниця директора з наукової роботи
Ніжинського краєзнавчого музею
ім. Івана Спаського

На фото: Григорій Степанович Дмитренко з онуками, 1915 р. Будинок Дмитренка. Фото з сімейного архіву Н. Л. Козлової. Ніжин City 30.01.2025

Батурин — гетьманська столиця

Володіння родини Савичів

Представники козацько-старшинського роду Савичів не одне десятиліття фігурували на політичному небосхилі гетьманського Батурина. Значна частина маєностей родини знаходилась на території Батуринської сотні, про що свідчать писемні джерела.

У даній статті буде проаналізовано виявлені відомості про володіння правників генерального судді Сави Прокоповича (? – 1701), синів бунчукового товариша Федора Семеновича Савича (бл. 1691 – 1750) Федора та Петра Савичів у містечку Батурині та селі Пальчики, які подавались у 1768 р. до комісії по складанню Генерального опису Лівобережної України 1765 – 1769 рр. і нині зберігаються у Центральному державному історичному архіві України в м. Києві.

Федір Федорович Савич (1718 – 1778) народився в с. Ведмеже на Роменщині. Універсалом від 2 травня 1750 р., за служби його прадіда, діда і батька, отримав чин бунчукового товариша. Одружився з Марією Якубович (1730 – 1790), дочкою генерального осавула Я. Якубовича. Певний час займався архітектурською справою. Першим його творінням у співстворстві з учителем А. Квасовим та М. Мостипановим став Троїцький собор у Глухові. Упродовж 1766 – 1782 рр. за проектом А. Квасова зводив будинок другої Малоросійської колегії – службової резиденції генерал-губернатора Малоросії П. Румянцева.

Відомість про володіння Федора Савича в Батурині та селі Пальчики, які дісталися йому у спадок, розпочинається з опису пальчиківського двору. З надвірних будівель згадується житлова будівля для господаря, комора, стайня, де утримували 4 коней, 3 хліви та клуня. В зазначеному дворі проживали підсусідки Федора Савича – Си-

дор Кочерженко (59 років), Василь Охріменко (32 роки) та Корній Кочерженко (26 років) з родинами. Як зазначається у відомості, слуги жителі «осідлости й ґрунтов не іміють», живуть за рахунок власника.

До вищезгаданого пальчиківського двору належало 22 ниви під селами Обмачів, Городище та Тростянка на 60 днів (близько 48 га), 4 сінокоси під селом Городище, де накошувалося 80 п'ятикопичних возів сіна. Частину володіння становили ліси з насадженнями дуба, вільхи, липи та ліщини, придатні для дров, загальною площею 5418 сажнів (11 562 м²). Город пустий мірою 80 на 12 сажнів (171 на 26 м). Шість порожніх плеців (земля під будинком та городом, призначена для забудови). З них половина знаходилась під Батурином, а три – в Батурині. З них один знаходився на базарі і призначався для торгівельної комори.

У відомості зазначено двір в Батурині з надвірними будівлями: хатою для обслуги, коморою та хлівом. У ньому проживав мірочник Грицько Бузуненко (30 років) з родиною: «Оной мірочник Бузуненко, званія козачого, осідлости і ґрунтов не імієт, но живєт в прописанном дворі панському».

Складовою прибутків Федора Савича був млинарський промисел. У власному володінні мав млин з двома борошняними колами на річці Сейм під Батурином. За вісім місяців на власні потреби з млина він отримував хліба: жита 40 четвертей (5987 кг), гречки 8 четвертей (1133 кг), овса 7 четвертей (992 кг).

Петро Федорович Савич (1729 – 1772) служив при Генеральній військовій канцелярії (1747 – 1749). У 1750 р. отримав звання бунчукового товариша, а у 1754 р. був призначений на службу до Ни-

жинського полку. У 1757 р. Петро Савич одружився з донькою генерального хорунжого М. Ханенка Анастасією Ханенко (1737 – ?). Подружжя виховало синів Федора (1747–?) та Степана (1753 – ?), які в 1779 р. служили в Угорському гусарському полку.

У відомості про володіння бунчукового товариша Петра Савича йде мова про три двори. Старий двір він мав у Батурині по вулиці Горбанівці. В дворі була хата для обслуги, в якій мешкав підсусідок Іван Попелнюх (40 років), уродженець Батурина, звання посполитого з дружиною та чотирма дітьми «пахатной землі, сінокоосу, лісу не імієт. Імієт ремесло шевское, в цех записан і повинност к оному управляет. С онова пропитається».

Двір під горою на вулиці Городищечку. З надвірних будівель згадувалась 1 хата, 1 хлів, 1 клуня. В дворі проживала вдова Єфросинія Василенкова (40 років) з чотирма дітьми. До двору належало 5 нив, які були придбані Савичем у батуринських козаків. Єфросинія у власному господарстві мала корову та вола.

Згідно розпису поділу маєтностей, Петро Савич отримав березовий ліс під селом Ксензовкою площею в 592 з половиною сажнів (1264 м²) та половину соснового лісу, придатного для будівництва, під селом Мельнею площею 676 з половиною сажнів (1 444 м²). Три сінокоси, з яких отримував «50 воз трави посредственной». Він, як і брат, мав млин в Батурині на річці Сейм «мельница една на два камені. Мелит літом і зимом, а весною, за потопленням болшой води, стоять без молоті». За рік перемелювали 1000 пудів хліба. Отримували 100 четвертей (14 169 кг) борошна.

Петро Савич також мав у власному володінні декілька «плеців».

Герб роду Савичів

В Батурині, поруч з Кочубейвицною, «плєць дворовой близ церкви Воведенской, над яром, без строєния. Мірою в длину 47, вшир 27 сажней і еден аршин. Плєць на предмісті близ брами Митченской, ідучи із города [Батурина] в лівой стороні. Плєць в самому городі жилой прадіда єво, Савича, Сави Прокоповича, умершого судії генерального, близ брами Митченской, мірою 75 сажней і один аршин с половиною. Плєць для торгової лавки впусти».

Хоча Савичі не мешкали у Батурині, успадковані ними угіддя і промисли продовжували приносити їм прибуток. Земельні наділи представлєні значною кількістю нив, сінокосів та лісів. Немалий дохід Савичі отримували від млинарського промислу. Документи про право на володіння також розкривають питання розташування у Батурині дворів їхнього прадіда, генерального судді Сави Прокоповича, за часів гетьманування Івана Мазепи, на межі XVII – XVIII ст. Вірогідно, Федір і Петро Савичі були останніми власниками цих спадкових маєтностей, адже по їхній смерті, під час складання опису Новгород-Сіверського намісництва їхнє прізвище серед батуринських власників вже не значилося.

Руслана ОГІЄВСЬКА

Повідомляє Національний заповідник «Гетьманська столиця»

22 лютого відзначено 275-ту річницю з дня обрання гетьманом Кирила Розумовського

Урочистості 22 лютого 1750 р. поклали початок державної діяльності гетьмана, який за своє чотирнадцятирічне гетьманування реформував та удосконалив систему судочинства, військову справу, освітню галузь та медицину.

Важливою характеристикою Розумовського, як людини із самостійницькою позицією, стало перенесення ним гетьманської резиденції з Глухова до Батурина, колишньої столиці визначних гетьманів: Дем'яна Ігнатовича, Івана Самойловича та Івана Мазепи.

Портрет гетьмана Кирила Розумовського. Гравюра 1758 р. Автор Георг Фрідріх Шмідт. Зібрання Центрального державного історичного архіву України, м.Київ.

Хочете дізнатися більше про Кирила Розумовського та Батурин – завітайте до заповідника!

Дякуємо за допомогу

Колектив Національного заповідника «Гетьманська столиця» висловлює щире подяку польсько-американському культурно-освітньому благодійному Фонду Костюшко (Польща, м. Варшава) та його директору Мареку Скулімовському за надзвичайно важливу підтримку у справі збереження культурної спадщини України.

Від Фонду заповідник отримав сучасний ноутбук «Asus», безконтактний книжковий сканер «Scan Spar» для оцифрування фондової колекції заповідника та 4 зволожувачі повітря для підтримки оптимальних умов збереження музейних предметів в фондосховищах та експозиційних залах закладу.

До уваги відвідувачів

Музеї Заповідника працюють з 08:00 до 17:00 (каси до 16:30), без обідньої перерви. Понеділок – вихідний.

На вебсайті заповідника діє онлайн-сервіс продажу квитків та друкованої продукції <https://baturin-capital.gov.ua/>

Завжди раді зустрічати вас у гетьманській столиці України!

Додаткова інформація за телефонами: 067-54-29-705, 066-49-176-19.

Шпага французького офіцера

У зібранні Національного заповідника «Гетьманська столиця» є унікальний зразок шпаги французького офіцера XVIII ст. Вона була придбана для виставки, присвяченої гетьману Григорію Орлику.

Про військову службу Григорія Орлика авторка ґрунтовного дослідження «Григорій Орлик, або Козацька нація у французькій дипломатії» Ірина Дмитришин говорить так: «Військова кар'єра Григорія, згідно з його власним свідченням, розпочалася під прапорами Карла XII у 14-літньому віці». Далі, з подачі батька, він став на службу до армії польського короля Августа II та став капітаном гвардії. У 1725 р. перейшов на службу до коронного гетьмана Польщі Станіслава Жевуського у якості польового ад'ютанта та отримав звання підполковника інфантерії.

Військова кар'єра Григорія завжди перепліталася з дипломатичною і була ніби під прикриттям. Представляючи французькі політичні інтереси, Григорій Орлик репрезентував і українські питання «звільнення козацької нації з-під російського ярма».

Як зазначає Ірина Дмитришин, в 1744 р. він отримав наказ долучитися як польовий ад'ютант кавалерії до армії під головуванням маршала герцога де Ноая, що перебувала на той час у Фландрії. Він воював у липні 1747 р. під Лауфельдом, а 10 травня 1748 р. став польовим маршалом. 25 листопада 1747 р. французький король Людовик XV підписав наказ про створення Григорієм Орликом полку німецької інфантерії під назвою «Руаяль-Поль» (Royal Pologne).

З початком Семилітньої війни (1756 – 1763) між Великою Британією і Пруссією з од-

ного боку та Австрією, росією і Францією – з другого, Григорій Орлик зі своїм полком отримав наказ дістатися до армії під командуванням маршала д'Естре, що знаходилася на берегах річки Рейн. Він показав себе талановитим командиром. 13 квітня 1759 р. на чолі свого полку взяв участь у одній з найвизначніших битв Семилітньої війни – битві під Бергеном (Норвегія).

Говорячи про військову справу, не можна оминати питання зброї. Яку особисту зброю мав Григорій Орлик – нині не відомо. У той час військові, дипломати й інші офіційні чини як деталь уніформи використовували шпагу. За словами дослідника Євгена Тичука, «холодна клинкова зброя була не лише засобом знищення ворога, а й ознакою соціального статусу або військового рангу. Але найяскравіше це виявлялось саме у шпазі. Ще у епоху панування на полі бою холодної зброї, шпаги вже поділялись на бойові, здатні витримувати великі навантаження, і костюмні, які носили у мирний час».

Для висвітлення військової звитяги Григорія Орлика у експозиційній діяльності заповідника було вирішено придбати оригінальну французьку офіцерську шпагу XVIII ст. Її у парижських антикварів підбрала Ірина Дмитришин, придбав український благодійник Євген Сур. До Батурина шпага була доставлена завдяки Надзвичайному і Повноваженому послу України у Франції Олегу Шамшуру (2014 – 2020 рр.) у листопаді 2018 р.

Клинок цього музейного предмета з чорного металу (сталі), тригранний, клиновидної форми. Кожна грань має дол на всю ширину грані, ближче до п'яти оздоблена гравію-

ванням рослинного характеру. Ефес з металу білого кольору, має гарду з двох пластин у вигляді еліпсів, з'єднаних між собою. Із зовнішньої та внутрішньої сторони гарда оздоблена карбуванням у вигляді зображень музичних інструментів, прапорів, зброї та земної кулі. Остання в давній міфології символізувала матір-Батьківщину. Дуга гарди також оздоблена орнаментом рослинного характеру. Руків'я – дерев'яне, обмотане фігурно переплетеними джгутами із дроту білого кольору товстого та тоншого діаметру. Наверх руків'я кулеподібної форми із металу білого кольору, оздоблене карбуванням. Техніка виготовлення предмета: кування, лиття, карбування, гравіювання. Розміри: L – 90,4 см; L (клинка) – 74,2 см; В (гарди) – 7,5 см.

У 2020 р. шпага пройшла експертне випробування у Центральному казенному підприємстві пробірного контролю м. Київ. Експертна комісія в акті експертизи № 13 встановила: фактична маса шпаги – 400,25 г; срібло, 960 проба.

Ця шпага має особливу історико-культурну цінність як видатний витвір європейського зброярського мистецтва XVIII ст. Впродовж 2019 – 2022 рр. шпага французького офіцера була одним з центральних експонатів виставки «Григорій Орлик: видатний син видатного батька України. Повернення на Батьківщину» та незмінно привертала увагу екскурсантів.

Наталія ДРОБЯЗКО,

Автори публікацій – наукові співробітники Національного історико-культурного заповідника «Гетьманська столиця»

Чернігівський літературно-меморіальний музей-заповідник Михайла Коцюбинського

Коцюбинський у спогадах чернігівських семінаристів

Фотопортрет Михайла Коцюбинського, зроблений у чернігівському фотосалоні В. Гольдфайна. 1910 рік. Приблизно цей період відтворено у спогадах семінаристів.

Духовні семінарії готували священнослужителів і давали загальну середню освіту. Крім загальноосвітніх наук, тут вивчали психологію, логіку, філософію, стародавні мови: латину та грецьку, а також німецьку або французьку мови. На уроках літератури вивчали класичні твори, у старших – 5 та 6 богословських класів – моральне та догматичне богослов'я, священне писання, ораторське мистецтво.

Але семінаристи у першу чергу були молодими людьми, відкритими всім позитивним і негативним проявам життя, навіть революційним настроям. Тож, крім заходів, присвячених майбутній професії, у семінарії проводилися й літературно – музичні вечори, у яких брали участь семінарські найкращий у місті хор, духовий оркестр, оркестр народних інструментів, прекрасні читці та декламатори. На такі вечори запрошувалися вихованки Чернігівського єпархіального училища та гімназистки. Саме на таких вечорах частим гостем був Михайло Коцюбинський.

Семінаристам запам'ятовувався вечір, присвячений Тарасу Шевченку, душею якого був Михайло Коцюбинський. Через деякий час молодих людей запросили до письменника на «літературну суботу». Родина Михайла Коцюбинського була простою й привітно зустріла молодь. Гості збиралися не одразу. Ті, хто приходив раніше, групами вели бесіди. Коли збиралися всі – хтось з більш досвідчених робив повідомлення на літературну або іншу тему. Читали свої вірші Павло Тичина та Василь Еланський.

Михайло Коцюбинський був душею «субот» – іскристий гумор, дотепність. Але водночас він був серйозним співбесідником і вчителем для семінаристів. Останні знали, що письменник був важко хворою людиною, але його смерть стала несподіванкою і справила на них приголомшливе враження. Семінаристи обговорювали між собою можливість взяти участь у похороні письменника. Але семінарське начальство категорично заборонило це робити.

Наведені вище спогади перебувають на зберіганні в Державному архіві Чернігівської області в особовому фонді Дмитра Бочкова (бібліограф, краєзнавець, член Чернігівської губернської вченої комісії), Фонд Р–8860, Опис 1, Справа 55.

Людина високих ідеалів і щирого серця

14 лютого виповнилося 95 років з дня народження видатного українського графіка, художника книги і кіно Георгія Вячеславовича Якутовича.

Серед головних творчих здобутків митця – ілюстрації до повістей Михайла Коцюбинського «Fata morgana» і «Тіні забутих предків», «Слова про Ігорів похід», «Повісті минулих літ», творів І. Франка, В. Стефаніка, І. Кочерги, Г. Хоткевича, Марка Черемшини. Георгій Якутович був художником перлин кіномистецтва «Тіні забутих предків» і «Захар Беркут».

Перша значна робота графіка з творами М. Коцюбинського – художня інтерпретація повісті «Fata morgana» (1957). У вітчизняній графіці кінця 1950-х років цій праці Якутовича судилося не просто помітна роль. Вона стала вираженням духу часу і чи не найпомітнішою його подією. «Fata morgana» Г. Якутовича переможно увійшла до численних вітчизняних і зарубіжних експозицій. Її називали серед найяскравіших досягнень української графіки, видатним явищем справжнього мистецтва.

Відкривши для себе чарівний світ Карпат, Георгій Якутович повертається туди знову і знову. Щоразу на цьому шляху митець досягає нових вер-

шин. З'являються ілюстрована Якутовичем книга закарпатських легенд «Як Довбуш карав панів», ліногравюра «Аркан», літографія «Є у мене топір, топір».

Наступна зустріч художника з творчістю Михайла Коцюбинського пов'язана з повістю «Тіні забутих предків». Ще до зйомок фільму Георгій Якутович 1963 року розпочав роботу над оформленням книги. Виконавши всього три ліногравюри, він був запрошений у знімальну групу кінофільму «Тіні забутих предків» як художник-постановник. Сергій Параджанов, оцінюючи внесок Якутовича у створення шедевр світового поетичного кіно, відзначав: «Якутович спирається на велику реалістичну школу і

боротьбу двох начал: людського прагнення кохання, гармонії, краси, єднання з природою і сліпої сили забобонів, жорстокої влади минулого над сьогоденням.

Відкривають книгу гравюри, прийняті рухом, сповнені повітрям і світлом. У них живуть дух дитинства і молодості, любов і природа. Тему єднання людини з природою художник показує у гравюрах «Іванко у горах», «Дитячі радощі», «Молитва пастухів», «Іван і Марічка».

«Застосовуючи різні прийоми вирішення простору, домагаючись враження його нескінченності в аркушах, що відносяться до дитинства героїв, їхнього кохання, спілкування з природою і, навпаки, підкреслюючи його замкненість у гравюрах, що зображують риси повсякденного побуту, – я намагався розкрити основну думку повісті: протиставлення природності і гармонійності життя людини світові темних і таких, що призводять до загибелі, звичаїв та інстинктів», свідчить сам Г. Якутович.

Для ілюстрування сповненого глибокої поезії і романтики твору Михайла Коцюбинського художник знайшов цілком нові образи і технічні засоби. Звернувшись до гравюри на дереві, Якутович із блискучою майстерністю відтворив колоритні образи людей і екзотичної природи, поетичний зміст повісті, сповненої багатством фантазії, духом народних легенд і міфів, язичницьких у своїй основі.

Онук автора «Тіней забутих предків», відомий український скульптор Флоріан Коцюбинський писав: «Заслуга Якутовича полягає в тому, що він вільно і сміливо користується всіма досягненнями світового мистецтва, творячи своє, оригінальне і неповторне».

Тетяна КУЗНЕЦОВА,
завідуюча відділом
музею-заповідника

традиції. Він не просто художник, а художник, що мислить. Він привів нас у Карпати, як гід. Вони йому знайомі. Він врятував нас від пейзажності, від фальші».

Уже після роботи над фільмом Георгій Якутович продовжив ілюстрування повісті «Тіні забутих предків». Найважливішим для нього було показати

Лауреати премії імені Михайла Коцюбинського

Творець історичної прози

Юрій Мушкетик

Юрій (Георгій) Михайлович Мушкетик (21.03.1929, с. Вертіївка Ніжинського р-ну – 06.06.2019, Київ), відомий український письменник, Герой України (2009), лауреат Державної премії СРСР (1987), Національної премії України ім. Т. Шевченка (1992).

Голова Національної спілки письменників України (1986 – 2001). Депутат Верховної Ради УРСР 11-го скликання.

Студент філологічного факультету Київського університету імені Тараса Шевченка Юрій Мушкетик розпочав літературну творчість оповіданнями «Перед грозою». Історична повість «Семен Палій» принесла перший успіх молодому прозаїкові. Її надрукували одразу кілька видавництв. Роман «Гайдамаки» утвердив Юрія Мушкетика в літературі як письменника історичної теми.

Серед його творчих здобутків відомі повісті і романи: «Вогні серед ночі», «Чорний хліб», «Крапля крові», «Останній острів», «Жорстоке милосердя», «Біла тінь», «Суд над Сенекою», «Погоня», «Вернися в мій дім», «Рубіж», «Яса», «На брата брат». Твори Мушкетика перекладені багатьма мовами світу, за ними зняті кінофільми і телефільми «Біла тінь», «Позиція» та інші.

У 1994 році Юрій Мушкетик був удостоєний звання лауреата Чернігівської обласної премії імені Михайла Коцюбинського за роман «Гетьманський скарб».

Творчі здобутки Віталія Леуса

Друкуватися талановитий юнак почав у 14 років. Його дописи публікували періодичні видання Прилук, Чернігова, Києва. Здобувши вищу освіту на факультеті журналістики Київського державного університету імені Тараса Шевченка, наш земляк працював у газетах рідної Чернігівщини: «Правда Прилуччини», «Деснянська правда», «Чернігівський вісник», «Чернігівські відомості», «Ліхтарик».

Великий інтерес у читачів викликали статті і нариси Віталія Леуса, що з'являлися у газетах і журналах «Літературна Україна», «Сільські вісті», «Друг читача», «Дніпро», «Бористен», «Літературний Чернігів», «Сіверянський літопис», «Барвінок», «Малютко».

Віталій Леус – автор десятків книжок художньої прози та публіцистики – повістей, оповідань, історико-краєзнавчих нарисів: «Час народжувати синів», «Вогонь запалюють від вогню», «Зцілю тебе словом», «Дегустація», «Дами запрошують кавалерів», «Заговори до мене пісню», «Із мертвих воскрес», «Візьму твій біль», «Подвиг, не підвладний часові», «Чернігів – погляд через століття» і багатьох інших.

Творча праця члена національних спілок журналістів і письменників України Віталія Леуса відзначена багатьма престижними нагородами.

У 2008 році за журналістську діяльність і книгу прози «День, осяяний ранковою зорею» Віталій Миколайович удостоєний звання лауреата премії імені Михайла Коцюбинського.

Дім для душі Станіслава Шевченка

Нашого земляка, уродженця Ічнянщини, Станіслава Олексійовича Шевченка справедливо називають витонченим ліриком і поетом серця.

Закінчивши факультет кібернети Київського державного університету імені Т.Г.Шевченка, Станіслав Олексійович працював інженером-програмістом, редактором і сценаристом науково-популярного кіно. Авторські цикли передач Станіслава Шевченка-редактора і ведучого Національної радіокомпанії України «Зоряний час», «Слова та голос», «Золоті пропорції поезії» здобули широку слухачську аудиторію.

Серед вагомих здобутків С. Шевченка-перекладача і упорядника творів польських поетів – два видання двомовної антології сучасної польської поезії «Тому що вони суцї», вибрані твори лауреатів Нобелівської премії Чеслава Мілоша, Віслави Шимборської, збірки віршів і поем Кароля Войтили (папа Римський Іван-Павло Другий)..

Станіслав Шевченко – заслужений діяч мистецтв України, заслужений діяч польської культури, член національних спілок журналістів, письменників, кінематографістів.

У вересні 2012 року Станіслав Олексійович Шевченко здобув звання лауреата премії імені Михайла Коцюбинського за збірку поезій «Під сузір'ям Пасіки» і «Дім для душі».

Наша пам'ять невмируща

Кровопротитна російсько-українська війна триває одинадцять років. З початком повномасштабного вторгнення окупаційних рашистських військ в Україну в 2022 р. батуринці добровільно і масово пішли на захист держави і своїх родин. На вівтар української незалежності поклали свої молоді життя вже п'ятнадцять мешканців Батуринської територіальної громади. З метою вшанування пам'яті загиблих Героїв у 2022 р. Національним заповідником «Гетьманська столиця» створено виставку «Герої нескореної України». Та на жаль зросла кількість загиблих батуринців на фронтах російсько-української війни у 2024 р.

23 лютого 2025 р. у церкві Воскресіння Господнього на території Цитаделі Батуринської фортеці вшанували пам'ять загиблих воїнів-земляків, які доєдналися до небесного воїнства.

Свій військовий обов'язок перед Батьківщиною виконав батуринець Сергій Крутоголов. У 2015 р. брав участь у антитерористичній операції на сході України, стримуючи рашистську орду, будучи навідрізок танка Т-72. Відколи почалося повномасштабне вторгнення, він відразу ж взяв участь в організації загону Батуринської територіальної оборони. В грудні 2022 р. знову долучився до Збройних сил України у складі 1-го Окремого штурмового батальйону «Да Вінчі». Боровся з ворогом на

Луганському, Донецькому та Харківському напрямках. Загинув мужній оборонець 25 вересня 2024 р., перебуваючи на бойовому чергуванні, від нальоту ворожої авіації біля с. Водяне Донецької обл. Похований у Батурині з військовими почеснями.

Уродженець с. Городище Валентин Маїрко двічі добровільно був призваний до лав Збройних сил України. Служив за контрактом у 2013-2016 рр., в найгарячіших точках антитерористич-

но). Похований з військовими почеснями у с. Митченки Чернігівської обл.

Олександр Откидач до лав Збройних сил України у складі 95 окремої десантно-штурмової бригади долучився у червні 2024 р. Пройшов навчання, а вже у жовтні того ж року, виконуючи бойове завдання в тилу ворога на Курщині, героїчно загинув. Похований у рідному с. Митченки.

Василь Риженков розпочав свою військову службу у двадцятирічному віці. Під-

Виставка «Герої нескореної України». Фото 2025 р.

ної операції. У липні 2024 р. проявив власну ініціативу піти служити саме до підрозділу «Артан» Головного управління воєнної розвідки. Підрозділ виконував найбільш ризиковані місії, у тому числі в тилу ворога. Саме під час одного з таких завдань на Харківщині, 22 вересня 2024 р., під час контактного бою з ворогом, Валентин загинув. Нагороджений відзнакою «За бойові заслуги» Головного управління розвідки Міністерства оборони України (посмерт-

писав контракт із Збройними силами України у 2017 р., брав участь у антитерористичній операції на сході України. Після початку повномасштабного вторгнення долучився до сил самооборони Батуринської територіальної громади. У грудні 2022 р. став на захист України у складі 77 окремої аеромобільної Наддніпрянської бригади. За час служби був нагороджений відзнаками: «За участь в антитерористичній операції», «За сумлінну службу», «За обо-

рону Рідної держави», відзнакою «За особисту хоробрість». Захищав Україну на різних оборонних напрямках Луганської області. Під час виконання бойового завдання 19 грудня 2024 р. героїчно загинув у Курській обл. Похований у с. Обмачів з військовими почеснями.

Віталій Горленко до лав Збройних сил України долучився 28 грудня 2024 р., Проходив навчання у 184-му навчальному центрі Сухопутних військ України. Помер 28 січня 2025 року на Львівщині. Похований з військовими почеснями у м. Батурин Чернігівської області.

Виконуючи наш святий обов'язок із збереження пам'яті, вшановуючи подвижницький чин наших земляків із захисту Батьківщини, Національний заповідник «Гетьманська столиця» продовжує ретельно збирати інформацію про героїв-земляків, їхні особисті речі, досліджувати їх бойовий шлях, створювати виставки у різних форматах, щоб їх подвиг пам'ятали нащадки. Дякуємо родичам загиблих, побратимам та командирам підрозділів, за те, що допомагають нам у цій нелегкій справі.

Наталія СЕРДЮК, молодша наукова співробітниця Національного історико-культурного заповідника «Гетьманська столиця» Батурин

Календар березня

Чернігівська обласна універсальна наукова бібліотека ім. Софії та Олександра Русових видала щорічний календар «Знаменні і пам'ятні дати Чернігівської області на 2025 рік». Укладачі: Л. Студьонова, І. Каганова. Відповідальний за випуск Ю. Соболев. Друкуємо частину календаря на березень.

30 років тому, в 1995 р., у Чернігові засновано науковий журнал з історії «Сіверянський літопис».

2 – В містечку Середина-Буда Глухівської округи Чернігівської губернії (нині – в складі Сумської області) народився Сергій Адамович Ковальов (1930 – 2021), учений-біофізик, громадський і політичний діяч, патріарх дисидентського руху в СРСР.

3 – В с. Нова Басань Козелецького повіту (нині Ніжинський р-н) народився Максим Федотович Гулий (1905 – 2007), один із засновників української біохімії, доктор біологічних наук, професор, академік НАН України, Герой України.

8 – В Прилуках народився Василь Вікторович Дроздовський (1900 – 1938), дослідник української історії, літератури і мови. Арештований 17 вересня 1933 р. у справі про антирадянську організацію «Російська національна партія». Розстріляний 4 березня 1938 р. Реабілітований 1989 р.

9 – В Олешні на Ріпкинщині (нині Чернігівського р-ну) народився Григорій Павлович Денисенко (1925 – 2002), гончар, Заслужений майстер народної творчості. Керував відродженням у рідному селі гончарного підприємства з сучасною технологією, заснованого на місцевій сировині.

12 – Народився Ігор Олександрович Маджура (1965), актор обласного театру ляльок імені О. Довженка, лауреат премії імені М. Коцюбинського.

18 – В с. Седнів Чернігівського р-ну народився Анатолій Андрійович Дронь (1945), державний і політичний діяч, дипломат, Надзвичайний і Повноважний Посол України.

21 – Народився Францишек Казимирович Богушевич (1840 – 1900), класик білоруської літератури, поет-демократ. З 1865 до 1877 р. навчався в Ніжинському юридичному ліцеї, працював слідчим окружного суду в Чернігові, Борзні, Конотопі.

22 – В с. Карасинівка Козелецького (нині Чернігівського р-ну) народився Олексій Володимирович Крачило (1965), поет, лауреат премії імені М. Коцюбинського.

24 – Народився Станіслав Геннадійович Рибалкін (1935 – 1995), актор, співак, письменник. Жив і працював у Чернігові. Після його смерті вийшла збірка віршів «В плену совдеповських пространств» (1995). Твори поета вміщено до антології «Русская поэзия Чернигова» (2009).

26 – 400 років тому (1625) польським королем Сигізмундом III Ніжину надано Магдебурзьке право та герб із зображенням св. Юрія Змієборця на коні, який списом вражає змія.

30 – В с. Хрінівка на Городнянського повіту (нині Корюківського р-ну) народився Яків Миколайович Жданович (1885 – 1953), архівіст, мистецтвознавець, мемуарист. До 1923 р. працював у архівних установах Чернігова.

Народився Леонід Миколайович Пашин (1925 – 2004), український диригент і композитор, Заслужений артист України, засновник і керівник заслуженого народного хору «Десна» в Чернігові. Викладач Чернігівського музичного училища ім. Л. Ревуцького. Одна з вулиць Чернігова носить його ім'я.

Вишила близько 100 виробів

Близько 100 вишитих виробів за останні 25 років виготовила 78-річна Галина Ворончихіна з Прилук. Це рушники та сорочки, вишиті хрестиком і бісером картини, розповіла Суспільному жінка.

Зараз стіни будинку жінки прикрашають 24 картини – це частина робіт. Ще 38 вона подарувала рідним та друзям. «У мене вишивала мама. Вишивали всі в нас. Після війни це було. Жінки збиралися, коли роботи не було – у другій половині дня – і вишивали».

2001 року жінка вийшла на пенсію і почала активно вишивати. Ділиться: це один зі способів залишити спадок двом своїм онучкам.

«Вирішила зробити ремонт будинку, посадити садок. І вишити – на пам'ять залишити наші українські обереги. І рушники, і сорочки, і картини».

Жінка говорить: дуже вибаглива до пошуку схем для вишивки, тому часто компонує їх на власний смак. Також Галина Ворончихіна вишиває бісером. Говорить: на день вишиває не більш ніж годину.

«Треба було десь знайти душевний спокій, щоб життєву рівновагу хоч малесеньку здобути. Через це інтенсивно картини й вишивались. Я забувалася. Година всього на день, але вона відволіче».

Суспільне Чернігів

Сосницький літературно-меморіальний музей О. П. Довженка

Вечір пам'яті Юрія Помаза

21 лютого мало б виповнитися 40 років нашому другу і колезі-музейнику Юрію Помазу. Зібралися, згадували, переглядали спільні світлини, ділились спогадами про нього, записаними від родичів і товаришів, читали чати, які раптово набули афористичних сенсів, відкривали щось нове...

Він мало афішував свої уподобання, наприклад, захоплення гітарою, уміння писати вірші, перші кроки – акурат перед війною – до створення власного музичного гурту, але залишив по собі світлі мрії, які точно втілять люди, які його люблять.

Юра був мобілізований у травні 2022 року, у червні 2024 він загинув на Луганщині.

Спочивай з миром, друже! Ми пам'ятаємо!

На сторінці Музею у Фейсбукі – пісня на слова Юрія у вшанування його брата Дмитра.

Яр Батог, Сосниця, Вічність

До війни Яр (15. 07. 1997 – 10. 07. 2024), був дослідником Київської школи економіки та керував центром KSE StratBase, був учасником проекту VoxCheck, де розвінчував фейки та маніпуляції українських політиків; був аналітиком у державній компанії «Укренерго» та співпрацював зі Світовим банком. Працював у міжнародній правозахисній організації «Міжнародна амністія», в Гаазькому центрі стратегічних досліджень (Нідерланди). Вивчав політичні науки в Гранадському державному університеті (Іспанія).

Київська школа економіки призначила іменну стипендію Яра Батога, яка буде присуджена талановитим та амбітним студентам магістратури.

Ця розповідь про те, що найкращі з нас, не озираючись на вік, майбутні перспективи, вже звершені здобутки, обирають Україну! Про тих, для кого «Україна пода усе» це не слоган, це поклик Душі, безкрайньої, чесною, відданою і світлою. Як прикро втрачати, як болісно... Але всі наші втрати мають стати нашими провідниками до кращої України і до кращих нас!

На сторінці Музею у Фейсбукі дивіться – «Завдяки. Яр Батог. Фільм-портрет»

Будемо хвалитися!

І разом з тим - захоплюватися!

Отже, напередодні 23 січня, ювілею музею, якимось у суботу, до нас завітав сосничанин Михайло Михайлович Борисенко.

– Знаєте, – сказав Михайло Михайлович, – я перебираю скрині в селі і знайшов багато вишитих речей, які хочу, щоб не пішли на ганчірря. Це робота моєї мами, невістки (братової дружини) і ще однієї родички. Може, б ви подивились і взяли їх в музей? Шкода викидати...

Такі пропозиції ми отримуємо нечасто, дуже схвилювали слова Михайла Михайловича. Адже не раз вже писали дописи з проханням не викидати вишивані речі, не рвати, не псувати, не палити...

Михайло Михайлович привіз сім (!!) мішків старовини. Було там багато чого – рушники, божниці, скатертини, ви-

шиті гладдю та хрестиком.

Михайло Михайлович дуже втішився, що його подарунок прийшовся якраз до річниці музею і що стільки годин, днів і років кропіткої вишивальницької праці жінок його роду не загинуть десь на смітнику, а стануть музейними експонатами. Ми ж раділи, що збагатились такими скарбами!

Ось імена вишивальниць, чия праця, віднині стане частиною музейного фонду: Борисенко Ганна Яківна 1941р. н. (с. Киріївка); Борисенко Меланія Василівна 1912 р. н., мама Михайла Михайловича (с. Лозова);

Максименко Онисія, 1915 р. н., (с. Киріївка-Гутище).

Спасибі невтомним трудівницям за спадщину. Мабуть, вишиваючи, вони мріяли про щось своє, але чи могли думати, що їх краса колись знайде своє місце у музеї?!

На завершення додамо, що Михайло Михайлович подарував музею і ще одну цінну побутову річ минульщини – ступу для розтирання маку і дрібних круп. Це вартісний подарунок, бо був досі у нас лише в одному екземплярі.

Капела бандуристів імені Остапа Вересая: 15-річчя

Свято української пісні в Чернігові

28 лютого єдиний професійний колектив бандуристів на Чернігівщині – Капела бандуристів імені Остапа Вересая обласного філармонійного центру – відзначив своє 15-річчя. З неймовірним успіхом артисти представили шанувальникам українського традиційного музичного інструменту бандури свою першу з ювілейного циклу програму «Піснями встелимо дорогу». Захід став справжнім святом української пісні, залишивши незабутні враження в серцях глядачів.

Програма концерту, що демонструвала багатство та різноманітність української музичної спадщини, була майстерно підібрана незмінними керівниками капели: художньою керівницею і головною диригенткою, Заслуженою артисткою України Раїсою Борщ та головним хормейстером, Заслуженим працівником культури України Миколою Борщем.

У виконанні колективу прозвучали як класичні твори, так і сучасні обробки народних пісень, а також авторські композиції: легендарна українська народна пісня на вірші Леоніда Глібова «Стоїть гора високая» (аранжування Миколи Борща), твір «Українська Бахіана» (музика Карла-Філіпа-Емануеля Баха, аранжування Раїси Борщ), пісня «Дніпро й Десна – моя держава» (слова Леоніда Горлача, музика Миколи Борща), «Голос бандури» (слова Раїси Борщ, музика Руслани Лісової) та інші твори, що стали візитівками Капели бандуристів імені Остапа Вересая.

Кожен номер супроводжувався віртуозною грою на бандурі та проникливим вокалом, що викликало шквал оплесків і захоплення в публіці.

Особливою родзинкою події стала участь у концерті запрошеного гостя з Тернополя, бандуриста-віртуоза, Заслуженого артиста України Дмитра Губ'яка. «Билина про Іллю Муромця і Солов'я розбійника» у виконанні музиканта стала його подарунком.

«Ми надзвичайно раді, що наш концерт знайшов такий теплий відгук у глядачів, – зазначила Раїса Борщ. – Для нас велика честь – дарувати людям радість та натхнення через українську пісню. Ми вдячні кожному, хто прийшов цього вечора привітати наш колектив з 15-річчям, та обіцяємо й надалі радувати своїм мистецтвом».

Цикл ювілейних концертів Капели бандуристів імені Остапа Вересая лише розпочався. Про дати наступних виступів колективу можна дізнатися з анонсів на офіційному сайті філармонійного центру: <https://nota.net.ua/>

За посиланням – фрагмент з концерту: <https://www.youtube.com/watch?v=wRV2HTorXaQ>

Пресцентр Чернігівського обласного філармонійного центру фестивалів та концертних програм

Раїса БОРЩ

***

Нехай лунає голос твій,
бандуро!
До боротьби,
до Перемоги заклика.
Він здатен проникати
через мури,
І ллється безупинно, мов ріка.

Століттями ти разом з кобзарями,
Несла народу правду про життя,
Про лихо, яке коїлося з нами,
Виборювала наше майбуття.

Ти помирала разом із співцями,
І воскресала знов із небуття,
Ти завжди йшла вперед не манівцями,
І до старого вже не буде вороття.

Ми знову тебе чуємо на танках,
В окопах, бліндажах і на плацу,
Ти супроводжуєш бійців в атаках,
Доводиш ворога до страху, до плачу.

Нехай лунає голос твій, бандуро!
В міцних руках ніколи не змовкай,
І затріщать міцні московські мури,
І посміхнеться в небі Вересай.

23. 08. 2022

***

Дай, Боже, сходу зернам правди,
Скропи їх елєєм живим,
Щоб ми навчились відрізняти
Брехню від правди із новин.

Брехливий світ, брехливі люди,
Брехню у воза запрягли,
Брехню брехнею поганяє,
Брехню в ранг правди возвели.

Брехня на всі смаки лунає –
То солоденька, як медок,
З гірчинкою, хто полюбляє,
Всі брехуни в ній знають толк.

Живе розгублена людина,
Потім брехні збиває з ніг,
Брехню мітлюю відмітає
Чекає правду на поріг.

Дай, Боже сходу зернам правди,
І не шкодуй живий елєй,
Допоможи брехню здолати,
І знайти правду між людей.

30. 01. 2025

Місто-Герой Чернігів

Премія імені Леоніда Глібова

Журі літературної спілки «Чернігів» та редколегія журналу «Літературний Чернігів» визначили лауреатів обласної літературно-мистецької премії ім. Леоніда Глібова 2025 року. Голова журі, голова Спілки і редактор журналу Заслужений працівник культури України Михась Ткач.

Ось хто названі лауреатами 2025 року.

Поет, перекладач **Шевченко Станіслав Олексійович** – за поетичну книгу «Голос надії» (м. Київ).

Письменниця, членкиня НСПУ **Борисенко Любов Петрівна** – за книгу прозових творів «Сонячні зайчики» (Коропщина).

Поетеса, краєзнавиця **Стеценко Тетяна Анатоліївна** – за книгу-роман «Дяка за любов» (Прилуцький район).

Критик, літературознавець, есеїст, Заслужений працівник культури України **Баран Євген Михайлович** – за книгу афоризмів і медитацій «З Книги живих» (Івано-Франківськ).

Історик, краєзнавець, громадський діяч **Курданов Андрій Леонідович** – за вагомий внесок у розвиток краєзнавства на Чернігівщині. (Чернігів).

Вручення відбулося 5-го березня у обласній універсальній науковій бібліотеці ім. Софії та Олександра Русових.

Премію ім. Леоніда Глібова заснували у 2002 році Громадське об'єднання Літературна спілка «Чернігів» та редколегія журналу «Літературний Чернігів» (видання Спілки). Вона присуджується авторам за кращі твори, видані не пізніше як за три попередні роки, в день народження Л. Глібова в таких номінаціях: «Поезія», «Проза», «Літературознавство», «Краєзнавство», «Мистецтво», «Гумор та байка» «Благодійна та громадська – просвітницька діяльність».

Серед лауреатів минулих років, зокрема. письменники – Олександр Забарний, Анна Багряна, Петро Сорока, Владислав Савенок, Іван Корсак, Ганна Арсенич Баран, Станіслав Новицький, Ігор Коцюбинський, літературознавець, професор Володимир Кузьменко, професор Надія Кузьменко, дослідник козацької доби Сергій Павленко, Заслужений артист України Олексій Биш, поет, прозаїк, перекладач Володимир Фриз, Капела бандуристів ім. Остапа Вересая (художній керівник Заслужена артистка України Раїса Борщ, хормейстер – Заслужений працівник культури України Микола Борщ).

Афіша березня

Чернігівський обласний академічний

музично-драматичний театр ім. Т. Шевченка

06 – «Жіночі пристрасті».

09 – «Бука». 12.00.

09 – «Молочайник».

13 – «П'ять пісень Полісся».

15 – «Жіночі пристрасті».

Початок інших вистав о 18.00.

Чернігівський обласний молодіжний театр

07 – «Куди я з вами не піду». Театр «Сузір'я» (Київ).

08 – «Побачимо, хто з нас псих».

09 – «Поліанна».

14 – «Бравий вояка Швейк».

15 – «Гетьмап».

16 – «Українське альфреско».

Початок вистав о 18.00.

Обласний філармонійний центр

07 – Мюзикл «У полоні бажань». До Дня закоханих музична вистава. У головних ролях: Богдан Тонкошкурій, Марина Маккей, Яна Сидоренко. У ролях: Заслужений артист України Сергій Сулімовськай, Марина Коваленко. Ілля Латиш, Юлія Литвин, Анна Михневич, Дар'я Михневич, Світлана Примак, Ксенія Трубіна. Театр танцю «Екватор» (художній керівник Катерина Велика). 18.00.

08 – «На крилах весни». Святковий концерт. Солісти центру. Театр танцю «Екватор». 16.00.

16 – «Подих весни». Концертна програма. Чернігівський академічний народний хор. Традиційні запальні дійства, народні пісні, неповторні оркестрові номери та вокально-хореографічні композиції. 16.00.

Корисні поради

✓ Щоб видалити плями на дзеркалі, занурте пакетик чаю у гарячу воду на декілька хвилин. Після того, як чай встигне настоятися, вийміть пакетик і дайте йому трошки охолонути. Використовуйте його для протирання брудного дзеркала.

✓ Приемний аромат пошириться по всій квартирі, якщо проварити у воді кілька хвилин лимонні шкурки.

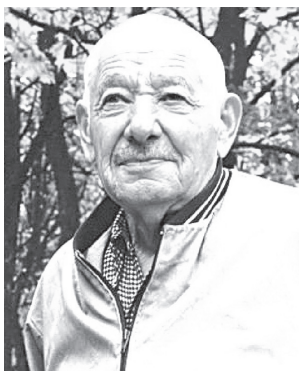
Наша газета – на сайті в Інтернеті

Вже чимало років існує в Інтернеті сайт газети «Світ-інфо». На ньому розміщуються і всі номери нашого додаткового видання – обласної літературно-мистецької газети «Струна». Тут є всі номери обох газет за всі роки їх видання: «Світ-інфо» – за 13 років, «Струна» – за понад чотири роки. Публікації й ілюстрації можна легко скопіювати.

Адреса сайту: <http://svit11.wordpress.com>.

Газета виходить за сприяння Товариства Української Мови (США). Голова Товариства – професор Віра Боднарчук.

Художник Микола Кошель

шель переїздить до Чернігова, працює в школі вчителем креслення і малювання. Через три роки переходить працювати до Чернігівських художніх майстерень, де віддано трудиться наступні три десятиліття.

Попри велику завантаженість художника-оформлювача, Микола Якович знаходить час для улюбленої справи – живопису.

Митця хвилює українська тема, він починає розробляти її ще на початку 60-х років. Сцена прощання козака з дівчиною зображена в тематичній картині «Українська пісня» (1964).

Розкішна природа Чернігівщини надихає на створення пейзажів.

Особливо любив художник виїздити на пленери до Седнева. Будь-якої пори року. У мистецькому доробку автора, зокрема. є триптих «Рання весна» (1975), у якому узагальнено-образно подано миттєвості швидкоплинного приходу весни. Митець любив і розумів природу, експериментував у своїх творчих пошуках.

Перша персональна виставка Миколи Кошеля відбулася в обласному художньому музеї у 1998 році. Подаровані ним після виставки твори і представлені на ювілейній виставці.

«Чернігівщина
в житті славних»

Поетична Прилуччина

Ніна
ТКАЧЕНКО

***

Вже неважливо,
в якому дні,
в якій розлуці, в якому сні
тебе втрачала... Бо кожна
мить
вернись – кричала – йому
болить!

А я не знала, куди іду.
Я прогнала свою біду!
Щоб та пощезла, згубила слід –
ріку долала то вплав,
то вбрід.

...Утерла сльози. Пора
йти назад.
А ти подумав: це – маскарад.

24. 01. 2025

***

Так несподівано й раптово
зима в весни забрала слово
і загорнула в заметіль...

А я дивлюся ізвідтіль –
лиш обізватися боюся,
бо, може, ти забув, як звуся?..
Тобі ще важче, розумію:
фронтів тримати веремію

та озиратися назад,
де сиротливо мерзне сад.
В мого ж просторі свободи
безсонь удоволь й непогоди,
думок, наляканих бідою,
і смутку, смутку за тобою...

02.02.2025

Світлана
КОРОВОВА

Проїздом

А на віях
лежить сніг,
А в зіницях бринить дощ...
А у вулиць такий сміх, –
Що спинає серця площ.

А в провулках такий крик, –
Розбиває ушент мить...
Час до міста мого звик,
Призвичаївся димить.

Він в'їжджає і виїжджа –
Хочу крикнути: «Зажди!»
І це місто – моя душа.
Жаль, проїздом у ній – ти ...

16. 02. 2025

Я чую музику

В зими вже капає із носа,
І хоч вночі стоять морози,
День сонечкайно виграє.
Весна потроху настає.

Потроху крапельки, як ноти,
Збирає в стан, і їх польоти
Так заспокоїливо звучать.
Я також пробую зіграти

На цим веснянім піаніно...
Доросла начебто людина,
Стаю дитинно під капіж –
І на душі одраз світліш...

Я чую музику Шопена –
Це гра весна твоя для мене...

23.02.2025